

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Romana Drtilová

Syndrom ADHD – Doporučená podpůrná opatření

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Lenka Petelíková

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINET STUDIES

2014-2017

BACHELOR THESIS

Romana Drtilová

ADHD - Recommended supportive measures

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Lenka Petelíková

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne:

Jméno autorky:.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Lence Petelíkové, vedoucí bakalářské práce, za metodické vedení a cenné rady, při vypracování této práce. Děkuji také všem učitelům základních škol za ochotu při výzkumném šetření a rozhovorech.

Anotace

Cílem bakalářské práce je přiblížit poruchu pozornosti s hyperaktivitou, nazývanou ADHD. Popsat hlavní příčiny této poruchy, vysvětlit pojmy – hyperaktivita, impulzivita. Rodiče i pedagogové budou seznámeni se všemi možnými příčinami, které mohou ovlivňovat učení dětí. Pozornost budeme věnovat také pedagogicko-psychologickým poradnám v našem okolí. V praktické části se přiblížíme hlavně doporučeným podpůrným opatřením, která mohou být přínosná pro rodiče i učitele. Budeme moci porovnat Základní a Mateřskou školou v Litvínově – Ruská, se Základní a Mateřskou školou v Janově. Hlavním cílem bylo zjistit, jaká podpůrná opatření používají, jak spolupracují rodiče se školou a jaké dovednosti žáci s ADHD mají. Z dotazníkového šetření vyplynulo doporučení jak pro rodiče, tak i pro učitele. Pokusili jsme se vysvětlit rodičům, jaké je dítě se syndromem ADHD. Jak s ním správně pracovat, abychom našli co nejvíce podpůrných opatření a tím omezili možné problémy v dalším vzdělávání, později v zaměstnání a v nemalé míře i při utváření mezilidských vztahů.

Klíčová slova

ADHD, diagnostika, hyperaktivita, impulzivita, pedagog, pedagogicko-psychologická poradna, porucha, porucha pozornosti, proces vzdělávání, příčiny, rodič, učitel, výchovné a vzdělávací metody, vzdělávání jedinců, žák

Annotation

The purpose of my Bachelor's degree thesis in the first part is to give an idea of ADHD - Attention-deficit/hyperactivity disorder. Describe the main causes of this disorder. Explain the terms - hyperactivity, impulsivity. To acquaint parents and teachers to all causes. The thesis was also focused on pedagogical-psychological counseling centers in our neighborhood. Acquainted with the education of children with ADHD. In the practical part of the thesis we tried to explain the main recommendations for support measures for parents and teachers. We cooperated with Primary school and kindergarten in Litvínov - Ruská and with Primary school and kindergarten in Janov. The main aim of my thesis was to get the knowledge about what support measures are used and how parents and teachers collaborate in this case and what skills have their students with ADHD met. We tried to formulate research recommendations for parents and teachers. The main aim of the thesis is to raise awareness of how the child with ADHD behaves and how to work properly, we have found the most support measures and thereby reduce possible problems in further education, work and also in relationships.

Key words

ADHD, diagnosis, hyperactivity, impulsivity, teacher, pedagogical and psychological counseling, disorder, attention deficit disorder, learning process, causes, parent, teacher, educational methods, training of individuals, student

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ADHD = PORUCHA POZORNOSTI S HYPERAKTIVIVOU	11
2 PŘÍČINY HYPERKINETICKÉ PORUCHY ADHD	15
3 DIAGNOSTIKA HYPERKINETICKÉ PORUCHY	17
4 DESET KROKŮ K ÚSPĚCHU	18
5 PROCES VZDĚLÁNÍ	20
5.1 Přístup k žákům s ADHD	21
5.2 Pedagogicko - psychologická poradna ústeckého kraje	22
5.3 Středisko výchovné péče pro děti a mládež Most	22
6 VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ S ADHD.....	24
6.1 Nejvýznamnější faktory	25
6.2 Používané výchovné a vzdělávací metody	25
PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
7 ŽÁCI S ADHD A SPRÁVNÁ MOTIVACE	27
8 POSTOJ RODIČŮ DĚTÍ S ADHD.....	29
8.1 Rodina.....	30
8.2 Škola.....	31
8.3 Prostředí.....	32
9 PODPŮRNÁ ZAŘÍZENÍ, KTERÁ POMÁHAJÍ RODIČŮM, UČITELŮM.....	33
10 PLÁN PEDAGOGICKÉ PODPORY	36
11 KAZUISTIKA	40
12 ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA LITVÍNOV – JANOV	42
13 ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA LITVÍNOV - RUSKÁ	43
14 TEORETICKO-EMPIRICKÁ STUDIE	44

14.1 Vymezení cíle práce	44
14.2 Stanovené Hypotézy	44
14.3 Výzkumný vzorek.....	45
14.4 Výzkumná metodika	46
14.5 Časová organizace výzkumu podle jeho fází	46
14.6 Výsledky výzkumu	47
14.7 Interpretace výsledků.....	58
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	64
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	66
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Nemyslím si, že dnešní děti přicházejí na svět horší, než jsme byli my. Ale právě svět, který jev současné době obklopuje. Nevhodná výchova, nedostatek podpory a porozumění, uspěchanost doby a přemíra techniky z nich dělá jedince, kteří nejsou schopni se poprat s dennodenní realitou.

Mým hlavním cílem je seznámit rodiče a pedagogy se základními znaky dětí se syndromem ADHD. Pokusím se také přiblížit a sepsat veškerá doporučení pro rodiče a pomoci rodičům jak s dětmi se syndromem ADHD pracovat. Někdy ani sami rodiče nepoznají, že doma mají chlapce nebo dívku se syndromem ADHD a proto bychom my pedagogové měli při práci s těmito dětmi rodičům pomoci a snažit se jím přiblížit hlavní znaky syndromu. Hlavní je také spolupráce rodiče a pedagoga nebo rodiče a školy. V dnešní době rodiče spolupracují se školou nedostatečně. Snaží se veškeré problémy, které jsou ve škole odsouvat jen na území školy.

Učím na základní škole žáky prvního stupně a přicházím do styku s dětmi s poruchami chování. Z toho důvodu mě velmi zajímá práce s hyperaktivními dětmi s poruchami pozornosti, ADHD. Téma ADHD mě velmi zajímá a proto bych se chtěla této problematice více přiblížit a objasnit některé problémy s učením dětí se syndromem ADHD. Pokusila bych se o vymezení některých podpůrných opatření.

Velká většina rodičů našich dětí se totiž domnívá, že právě to jejich dítě je neklidné a nesoustředěné a v některých případech i agresivní. Věřme tomu, že by většina dětí byla opravdu nadměrně neklidná. Spíš to svědčí o malé nedostatečné toleranci k běžné dětské živosti. Mezi takovými dětmi bude určitě více těch, které skutečně neklidnější jsou.

Úroveň aktivity a její regulace je u dětí podmíněna mnoha činiteli. Podílejí se vlastnosti nervového systému, vlivy životního prostředí, sociálního prostředí. Rodina, citové vztahy v ní, výchovné postoje a přístupy k dítěti. Působení školy, ať už je to škola mateřská nebo jiná pozdější, její výchovné klima a schopnosti přijmout i ty děti, které se vymykají běžným standardním měřítkům.

Žáků s hyperaktivitou bývá ve škole více. Proto se učitelé musí vždy důkladně připravit. Musí brát každého jedince jako osobnost a tak s ním jednat a pracovat. Každý vyučující si musí uvědomit jeho nepozornost, nesoustředěnost, impulzivitu. Vždy chtějí

být středem pozornosti, nesoustředí se na učení, nepřemýšlí, nemají velký počet kamarádů, neumí zvládat mezilidské vztahy. Bohužel i v dnešní pokročilé době někteří rodiče s dítětem neumí pracovat. Ale my jako učitelé bychom jim měli být nápomocni a snažit se vždy vyhledat tu správnou cestu. V závěru se budu snažit sepsat veškerá doporučená podpůrná opatření, tak aby i pro naše rodiče byla jasná a hledali tu správnou cestu, jak pomoci svému dítěti. Můj cíl je také najít správnou motivaci pro žáky s ADHD a správné metody, jak zmírnit syndrom ADHD a jak mu ve vyučovacím procesu předcházet.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ADHD = PORUCHA POZORNOSTI S HYPERAKTIVIVOU

„ADHD = attention deficit hyperactivity disorder - porucha pozornosti s hyperaktivitou. I když odborníci stále diskutují o tom, má-li se ADHD považovat za syndrom, nebo ne, většina z nich uznává, že chování dětí, u kterých se symptomy projevují, se dá změnit pomocí léků. Ve většině případů se porucha dá odstranit užíváním léčiv. Nevývratným faktem je, že léky napomohly k velmi rychlé změně v chování některých dětí s ADHD, aniž by měly nějaké vážné vedlejší účinky. ADHD se nedá vyléčit, léky snad mohou typické obtíže zmírnit. Farmakoterapie v kombinaci s psychoterapeutickými postupy tak může ušetřit dítě, učitele i rodiče zbytečného trápení. Přestože si mnozí rodiče a odborníci přejí změnit chování svého dítěte, stavějí se k lékům často s nedůvěrou. Jsou ochotni se raději smířit s dlouholetým trápením než připustit, že jejich dítě trpí určitou formou onemocnění“¹.

Žáci, kteří trpí hyperkinetickým syndromem s poruchou pozornosti. Žáci jsou ve většině případů velice nepozorní a hyperaktivní. Práce s těmito dětmi je velmi složitá, ale musí být brána vážně. Porucha pozornosti s hyperaktivitou se už dá poznat v předškolním věku. Hlavní znaky: neudržení pozornosti, nervozita dítěte, častá impulzivita, špatná motorická koordinace, velice mluvící dítě. Bohužel někdy přispíváme tomuto faktoru i my. Na dítě nemáme dostatek času, nervozita v rodině a špatná komunikace, někdy si nechceme ani jako rodič připustit odlišnost dítěte. Bohužel pro nás pro všechny je jednodušší dítě posadit k televizi nebo mu dát tablet. Ale dítě by se mělo rozvíjet hledat své možnosti. Děti s tímto syndromem jsou průměrní žáci a jejich snaha je obrovská. Vše závisí na rodině a ve starším věku na práci učitele a spolupráce se školou. Dítě s ADHD je neustále vystaveno napomínání. Rodiče se často obávají chování dítěte. Proto se snaží kolektiv stranit. Bohužel ve školním věku se dítě musí naučit vycházet s kolektivem. A velkou pomoc bude hledat hlavně

¹ RIEFOVÁ, S., *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*. 4.vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-728-2. str. 15.

v rodině, která ho musí připravit na první kroky do základní školy. I správný výběr třídní učitelky je také důležitý. Většinu svého času dítě bude trávit ve škole. Na dítě máme velký vliv. Jsme „vzorem“. Veškerá aktivita se u všech dětí vyvíjí do 3let předškolního věku. Když nebudeme s dítětem se syndromem ADHD pracovat už v předškolním věku bude mít značné problémy i v dospělosti. Vše se objeví, až bude hledat zaměstnání, hlavní problém se projeví při utváření mezilidských vztahů. Žáků s hyperaktivitou bývá ve škole více. Proto se učitelé musí vždy důkladně připravit. Musí brát každého jedince jako osobnost a tak s ním jednat a pracovat. Každý vyučující si musí uvědomit jeho nepozornost, nesoustředěnost, impulzivitu. Vždy chtějí být středem pozornosti, nesoustředí se na učení, nepřemýšlí, nemají velký počet kamarádů neumí zvládat mezilidské vztahy. Bohužel i v dnešní pokročilé době někteří rodiče s dítětem neumí pracovat. Ale my jako učitelé bychom jim měli být nápomocni a snažit se vždy vyhledat tu správnou cestu.

„Porucha ADHD je tradičně považovaná za problém především v oblasti vzdělávání. Moderní chápání ADHD ale zdůrazňuje, že toto onemocnění ovlivňuje kvalitu života dítěte v celé šíři, zhoršuje sociální zapojení dítěte, uplatnění v životě, snižuje sebehodnocení, má dopad na fungování celé rodiny a blízkého okolí dítěte. Péče o děti s ADHD je dlouhodobým týmovým úkolem, na kterém se nutně musí podílet kromě specialisty na ADHD také rodina, učitelé a další osoby v okolí dítěte. Pozitivní stránkou ADHD je skutečnost, že tuto poruchu lze účinnou komplexní terapií v mnoha případech poměrně dobře ovlivnit a dosáhnout takového stavu, kdy ani přetrvávající příznaky nemají zásadní dopad na kvalitu života dítěte“.² „ADHD se mnohem častěji vyskytuje u chlapců než u děvčat. Odborníci udávají 3-10 % dětí bývá postiženo ve školním věku. V České republice je postiženou touto poruchou několik desítek tisíc dětí školního věku“.³

Hlavní znaky, které děti s ADHD mají, jsou narušené schopnosti soustředit se. Hyperaktivita: nevydrží v klidu, běží, stále hýbe nohama, stále si s něčím hraje, nevydrží sedět v klidu, musí se stále pohybovat, procházet se po třídě.

² WOLFDIETER, J., *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. 1. vyd. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0158-6, str. 8.

³ ŠKVOROVÁ, J., ŠKVOR, D., *Proč zlobím?*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2003. ISBN 80-7254-407, str. 11.

Impulzivita: jedná emočně, bohužel jedná dříve, než myslí, nemá žádné zábrany, je u všech konfliktů, do konfliktů se zapojuje, jedná unáhleně, nikdy nedodělá žádný úkol.

„Projevy v chování u konkrétního dítěte jsou důsledkem kombinace základních příznaků onemocnění, přidružených psychických poruch a vlivů prostředí – tedy toho, jak se kdo k dítěti chová, v jaké žije rodině, jaké má štěstí na učitele a spolužáky a jaké má další charakteristiky osobnosti. Intenzita projevů ADHD není stále stejná, kolísá nerovnoměrně a pro dítě i rodiče bohužel nepředvídatelně. Tyto výkyvy v chování dítěte a jeho výkonu při různých činnostech působí na okolí někdy, až dojmeme schválnosti a dítě je za ně chybně kritizované a obviňované.“⁴ Je alternativní škola vhodnější pro dítě se syndromem ADHD? Nemůžeme jednoznačně odpovědět, protože odpověď závisí na tom, v čem je alternativní. Víme, že pro hyperaktivní dítě s poruchou pozornosti je vhodnější menší počet žáků ve třídě s čím souvisí, že učitel může věnovat více času každému z nich nebo přizpůsobit výuku. Pro děti s ADHD by měla být výuka strukturována do časových úseků, které jsou kratší tak, aby dítě dostalo jasné a jednoduché instrukce pro práci ve škole a prostředí ve kterém je. Ve kterém není moc rušivých podmětů a kde se mu nabízí častý kontakt s učitelem. Z tohoto důvodu není pro děti s touto poruchou v hodný takový školní program, který poskytuje volnost a požaduje soustředěnost se spolužáky. Například ve třídě s jiným rozmístěním lavic se dítě cítí lépe, bezpečněji, protože může podle potřeby odejít o práce k jinému stolku. Není to klasický styl výuky. Je nesmírně důležité hodnotit dítě co nejčastěji. Pokud je možné poskytovat dítěti co možná nejčastěji kladnou zpětnou vazbu. Dítě je vždy nutné pochválit nebo pohladit. Měli bychom to udělat vždy, když se dítě chová tak, jak od něho požadujeme. Pokud bude dítě pochváleno za to, že píše úkol, jeho soustředění bude trvat déle a bude trpělivější. U daného úkolu Vám bude sedět déle a bude se více snažit. Ještě větší účinek má odměna, kterou dítě dostane ne pravidelně, než kdybyste dítě odměnili pokaždé. Mezi jako vhodné odměny můžeme použít fyzický kontakt, nějakou výhodu pro dítě nebo drobnou hračku. *„ Trest je účinný jen u dětí, které jej dostávají pouze výjimečně a jsou mnohem častěji chválené. To se obtížně u dětí*

⁴ UHLÍKOVÁ, P., GOETZ, M., *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. 1.vyd. Praha: Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-630-4.str. 19.

s ADHD, které mají mnoho problémů s chování a jsou téměř trvale negativně hodnoceni. Zkuste využívat pravidlo pochvala před trestem – pokud dítě dělá něco špatného zkuste nejprve jeho chování změnit po dobrém a když Vás poslechne, pak je pochvalte. Pokárejte až v případě, že pobídka ke změně chování neposlechne. Trest by měl být mírný. A měl by být používán méně často než odměna. Dítě s ADHD je mnohem citlivější nahodnocení, které mu dáte, ale současně mnohem méně vnímavé k vašemu napomínání“⁵.

⁵ UHLÍKOVÁ, P., GOETZ, M., *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. 1.vyd. Praha: Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-630-4.str. 100.

2 PŘÍČINY HYPERKINETICKÉ PORUCHY ADHD

Rodiče dětí s ADHD se často ptají, proč jejich potomek má právě tuto poruchu. Často viní sami sebe, ale i učitele. Kladou si otázky, zda se učitel dítěti dostatečně věnuje, zda není učení na této škole pro dítě obtížné a zda by nebylo lepší přeřadit dítě na jinou školu. Špatné chování dítěte je nutno prozkoumat. Nejenom prostředí kolem něho, zejména dítě takové. Rodiče dávají vinu těm, kteří jsou s dítětem ve styku, a mezi ně počítají i sebe. Na druhé straně učitelé neoprávněně považují za odpovědné rodiče.

Genetika - ADHD je geneticky podmíněné, jedná se o dědičnou příčinu, proto nelze vyléčit. Existuje možnost pomoci jedincům se syndromem ADHD vyrovnat se s obtížemi. Více dětí se syndromem ADHD zdědilo poruchu po svém otci. Méně je těch, které poruchu zdědily po své matce. Hlavní znaky jsou původem v genech.

Alergie na stravu – názor tak rozšířený, že jako původce hyperaktivních dětí se celkem běžně označují konzervační přípravky, umělá barviva i salicyláty. Takové látky by se u hyperaktivního dítěte v jeho stravě neměly vůbec vyskytovat.

Poškození mozku - Lékaři i rodiče se domnívají, že u dítěte s ADHD došlo nějakým způsobem k poškození mozku. Může k němu dojít při porodu, dítě může spadnout a uhodit se. Rodiče přemýšlejí a vzpomínají, které příčiny mohly ADHD způsobit. Může to být trauma před narozením, předčasný porod, nemoc, či infekce, kterou dítě prodělalo v kojeneckém věku. Poškození mozku ale vždy s ADHD nesouvisí. Není tedy možné vždy říci, že mozek dítěte s ADHD je poškozen. Rodiče toto tvrzení občas mate.

Mozková dysfunkce - *„Z výzkumu vyplývá, že u dětí s ADHD je narušena funkce přenašečů signálů mezi neurony. Látky jako dopamin, norepinefrin a serotonin ovlivňují náš způsob myšlení, cítění a mimo jiné i schopnost koncentrace pozornosti. Jsou-li dysfunkční, jako u dětí s ADHD, mohou být tyto pochody poškozeny a v důsledku toho může být vážně porušeno chování. Máli být léčba ADHD účinná, je nutné mít na paměti tuto poruchu přenosu signálu. Pro většinu lidí, kteří se snažili najít vysvětlení pro*

obtížné projevy svého dítěte to znamená onu chybějící část rovnice, poslední díl skládačky, který nikdy nenašli nebo ho vědomě odmítali.“⁶.

⁶ TRAIN, A., *Specifické poruchy chování a pozornosti*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996, ISBN 80-7178-131-2.str. 43.

3 DIAGNOSTIKA HYPERKINETICKÉ PORUCHY

Nynější vymezení hyperkinetické poruchy a syndromu ADHD v rámci mezinárodně užívaných hodnotících systémů DSM – IV a MKN – 10 se zakládá na detailním přístupu. Vyhodnocuje příznaky, které jsou pozorovatelné, nezabývá se však etiologií a patogenezi hyperkinetické poruchy a jejím základním mechanismem. Narušená pozornost s hyperaktivitou jsou hlavními rysy. Oba tyto rysy jsou pro určení diagnózy nutné a měli by být viditelné ve více než v jedné situaci, která může nastat doma, ve škole. *„Hyperkinetické poruchy vznikají vždy v raném stádiu vývoje, obvykle v prvních pěti letech života. Jejimi hlavními rysy jsou chybění vytrvalosti při činnosti, sklon jedince přecházet od jedné aktivity ke druhé, aniž by některou dokončil spolu se špatně organizovanou a regulovanou nadměrnou činností. Tyto nedostatky obyčejně trvají po celá školní léta a dokonce přetrvávají do dospělého života, a však mnoho postižených se postupně lepší v činnosti a pozornosti.“*⁷

Diagnostická kritéria hyperkinetické poruchy podle MKN – 10 *„Podle diagnostických kritérií MKN – 10 jsou hyperkinetické poruchy charakterizované raným začátkem a kombinací nadměrně aktivního, špatně ovládaného chování s výraznou nepozorností a neschopností trvale se soustředit na daný úkol. Tyto projevy jsou trvalé a jejich míra je nepřiměřená mentálnímu věku dítěte. Vedle hlavních rysů, kterými jsou narušená pozornost a hyperaktivita, bývá často přidružena impulzivita. Hyperkinetické poruchy vznikají vždy v raném stádiu vývoje, obvykle v prvních pěti letech života“*⁸.

Diagnostická kritéria pro ADHD podle DSM – IV, *“Diagnostický manuál DS- M – IV nevyžaduje současnou přítomnost všech základních příznaků pro diagnózu ADHD, ale podle toho, jak se jednotlivé symptomy podílejí na klinickém obraze, rozlišuje tři subtypy poruchy: ADHD s převládající poruchou pozornosti, ADHD s převládající*

⁷ TRAIN, A., *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-503-2, str.186.

⁸ DRTÍLKOVÁ, I., ŠERÝ, O., *Hyperkinetická porucha ADHD*. 1.vyd. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-419-5, str.23 -24.

hyperaktivitou a impulzivitou a ADHD smíšený typ. Nejběžnější je smíšený typ, který je následován typem s dominující poruchou pozornosti“⁹.

4 DESET KROKŮ K ÚSPĚCHU

„Nezapomeňte! Důležitou podmínkou pro zvládnutí dítěte je odhodlání změnit i své vlastní chování, na které pak dítě také reaguje změnou.“¹⁰

1. Krok – Měly bychom umět věnovat dítěti pozornost, protože je to pro dítě významná odměna a není vůbec důležité kdy, ale jak svou pozornost o dítě projevíme. Objetí, pohlazení, polibek, ale i úsměv nebo třeba mrknutí nebo zvednutý palec může na dítě působit jako pochvala. Anebo ocenění slovem jako: Jsem rád, když, to je fantastické, úžasné, nádherné. Může ovlivnit chování dítěte.

2. Krok – Pozornost, kterou dítěti věnuji, mohu později využít i pro získání jeho spolupráce. Když dítě dostane pokyn na, který bezprostředně reaguje, mělo by také dostat kladnou zpětnou vazbu. Hodnocení snahy, spolupráce, požádání o drobnou pomoc.

3. Krok – Pokyny a příkazy pro dítě by měly být účinnější. Měli by být srozumitelné. Neměli bychom křičet a nedávat několik pokynů najednou, dávat je postupně. Důležité v tomto kroku je navázat s dítětem oční kontakt, otočit ho k sobě tak, aby se na mě dívalo a poslouchalo mě.

4. Krok – Dalším důležitým krokem je naučit dítě nepřerušovat a nevyrušovat vaší práci. Dítě by mělo před vaší činností dostat dva pokyny. Mělo by vědět, co může dělat během vaší činnosti (co ho baví televize, kreslení...). Důrazně by mělo být upozorněno, že nemá vyrušovat. Po ukončení své práce by mělo být dítě odměněno za to, že vás nerušilo. Třeba mu dovolte něco mimořádného.

⁹ DRTÍLKOVÁ, I., ŠERÝ, O., *Hyperkinetická porucha ADHD*. 1.vyd. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-419-5, str.25.

¹⁰ UHLÍKOVÁ, P., GOETZ, M., *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. 1.vyd. Praha: Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-630-4.str. 103.

5. Krok – Děti s ADHD mají větší potřebu odměny za své úspěchy. Motivační razítka, sbírání hvězdiček atd.

6. Krok – Měli bychom zvládnout vhodně potrestat dítě takovým způsobem, které by dítě motivovalo ke změně. Pro dítě s touto poruchou jsou úkoly, které jsou zdlouhavé nudné a únavné. Odměna by měla sloužit i jako podpoření kázně dítěte.

7. Krok – Pokud se dítě dopustí vážnějšího přestupku- odmítne pracovat. Je možné ho uklidnit a zároveň potrestat tzv. použitím pauzy.

8. Krok – Jestliže, zvládneme dítě ve škole, měli bychom vyzkoušet nové dovednosti i na veřejnosti. Nejprve musí být určena pravidla mimo školu. Dále určit odměnu za spolupráci nebo trest za zlobení.

9. Krok – Jestliže je metoda číslo 8 úspěšná, můžeme jí použít, i další typy nevhodného chování.

10. Krok – Čím je dítě mladší, tím častěji potřebuje ovládnutí svého chování, pomoc rodiče nebo učitele. Procházka po třídě, pohlazení.

5 PROCES VZDĚLÁNÍ

Po roce 1989 došlo ke změnám ve školském systému. Ve školském systému vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Začaly se používat nové postupy a metody ve výuce. Náš standart ve školství se začal měnit a po kvalitní stránce začal stoupat. Začalo inkluzivní a integrativní vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Vše bylo upraveno v legislativě.

„Mezi nové dokumenty po roce 1989 také patří Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání. Jde o kurikulární dokument vymezující představy státu o zaměření, obsahu a výsledcích základního vzdělávání s návaznostmi na rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání. Na tento základní dokument navazuje školní vzdělávací program, který je plně v kompetenci jednotlivých škol a umožňuje tak různé přístupy ve vzdělávání žáků, s přihlédnutím na jejich individuální potřeby. Zajišťuje různé metody, formy výuky a hlavně tedy zvyšují efektivitu vzdělávání jednotlivých škol.“¹¹ „Český vzdělávací systém si klade za hlavní úkol a cíl především:

- *Respektovat žáky*
- *Individuální potřeby*
- *Vytvořit podnětné prostředí*
- *Různé modely základního vzdělávání*
- *Využívat pedagogické inovace dosahující aktivizace žáků k učení*
- *Klást důraz na rozvoj osobnosti a jeho komunikaci v moderní společnosti a posílit tak kooperaci v běžném životě*
- *Klást důraz na multikulturní, environmentální výchovu a výchovu ke zdraví*
- *Podporovat integrované vyučování*
- *Podporovat pedagogickou samostatnost a individualitu jednotlivých škol a jejich pedagogů, dbát na klima školy*
- *Podporovat kooperaci a kontakt mezi školou a rodiči a školou a veřejností*
- *Umožňovat další vzdělávání pedagogických pracovníků“¹²*

¹¹ PIPEKOVÁ, J., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7351-120-0.

¹² PIPEKOVÁ, J., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7351-120-0.

Hlavním cílem základních škol je vytvořit prostředí pro své žáky, které by bylo optimální a vyrovnané. Každý žák má své individuální potřeby a každá škola se snaží přizpůsobit žákům a jeho potřebám. Škola se snaží dohlížet na správné rozvíjení žáků a vést je tím správným směrem. Vzdělávací proces zajišťuje zachovat právo na vzdělání bez rozdílu. V České republice je vzdělávání upraveno zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborným vzdělávání. K veškerým změnám také došlo ke změně postoje pedagogických pracovníků. Vznikají samozřejmě nové nároky na učitele. Učitele doplňují své vzdělání a procházejí také novou formou speciálně pedagogického vzdělávání.

Výchovný poradce na škole je nám vždy nápomocen řešit problém dítěte. Snaží se dítěti co nejvíce pomoci, aby se do kolektivu zařadil co s nejmenšími problémy. Hlavním cílem je tedy pomoci zapojit žáka do kolektivu, seznámit ho s prostředím školy a pomoci pedagogům jak správně pracovat a najít vhodné pomůcky a pomoci při práci s dítětem s ADHD.

Dále dochází k sestavení plánu pedagogické podpory. Kde dochází k podpůrným opatřením a k úpravám ve vzdělání žáka. Vše musí být upraveno na každého žáka individuálně i podle jeho zdravotního stavu a podle zjištěných náležitostí. Koordinuje práci ve výuce. Ověřování správně zvolených metod je minimálně 3 měsíce. Poté se může plán předělat a pozměnit a nebo pokud žákovi vyhovuje, tak je ponechám a dále s ním pracujeme. Jak už jsem dříve psala, chce to trpělivost a čas.

5.1 Přístup k žákům s ADHD

Každé dítě je jedinec a proto bychom u každého měli volit jiný přístup. Měli bychom brát ohled na jeho osobnost, rodinu, prostředí. Přístup učitele je to nejdůležitější. První kroky ve škole vedou do třídy, kde každý žák prvně vidí svoji třídní pani učitelku. Záleží na třídní učitelce, jaký bude mít přístup k žákovi s ADHD. Musí volit správné strategie a vyvarovat se stresujícím konfliktům s dítětem.

Snažit se pro dítě připravit příjemné prostředí a vždy jednat s dítětem v klidu. Připravit se na výuku. Volit správné úkoly. Používat pracovní listy s obrázky. Nalepit na lavici pomocná písmena. Názorné počítání, sčítání a odčítání. Přizpůsobit žákovi sezení.

Udělat správný zasedací pořádek tak, aby na učitele a na jeho povely vždy žák viděl. Stanovit si pravidla a například je žákovi nakreslit, aby pochopil jejich význam. Pokud žák nedosáhne na zem, přizpůsobit mu místo sezení. Dítě s hyperaktivitou se zklidní, když má nožičky na zemi a ruce má zaměstnané – drží si knihu a ukazuje si v knize. Často střídáme činnost. Den musí být pravidelný i domácí příprava je velmi důležitá. Musíme vždy dát i pauzu mezi jednotlivými činnostmi nebo střídat hlavní předměty s výchovami. Většina žáků je klidnější, když má svého asistenta. Nebojte se asistenta ve škole využít. Určitě vám rád pomůže. Bude se mu více věnovat a zvolí pomalejší tempo.

Nikdy nezapomeňte na pochvalu a motivaci dítěte. Zjistěte, čím je žák s ADHD dobrý a vyzdvihněte jeho kvality. Určitě se bude žák cítit lépe a vám se bude i lépe se žákem pracovat.

5.2 Pedagogicko - psychologická poradna ústeckého kraje

Pedagogicko-psychologickou připravenost žáků na povinnou školní docházku. Poradenské služby žákům Provádí psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku, terapeutickou, reedukační, konzultační a metodickou činnost. Prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření, koordinuje činnost školních metodiků prevence.

Poradenský systém Ústeckého kraje je tvořen hlavně školami. Také dále specializovanými poradenskými zařízeními. Sem patří zmiňovaná pedagogicko-psychologická poradna. Též zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

5.3 Středisko výchovné péče pro děti a mládež Most

Finanční zajištění pochází z dotací od fyzických nebo právnických osob, nebo z vlastní činnosti instituce. Další finanční příjmy má instituce od svých klientů, kteří si pobyt musejí hradit. Pracují zde speciální pedagogové, psycholog, terapeut (má na starosti jen děti, které jsou na internátě), hospodářka (pečovatelka, noční vychovatelka),

sociální pracovnice (navštěvuje školy, kde provádí depistáže, má na starost veškerou agendu, přijímá klienty na pobyt, sepisuje zprávy z vyšetření), etoped (speciální pedagog zabývající se výchovou, vzděláváním a rozvojem osob obtížně vychovatelných).

V tomto zařízení mohou být děti na pobytu na internátním oddělení nebo také mohou docházet ambulantně. Momentálně je na internátním oddělení 8 dětí, což je jedna výchovná skupina (8 dětí je ze zákona minimální počet pro skupinu). Ve skupině jsou chlapci a dívky dohromady, mají však rozdělené pokoje. Internátní oddělení je určeno pro děti do 15 let (po dobu povinné školní docházky). Děti, pro které není místo na internátním oddělení, čekají na místo díky pořadníku, ve kterém jsou zapsány. Tyto děti prozatím docházejí ambulantně.

6 VZDĚLÁVÁNÍ JEDINCŮ S ADHD

Všichni, co jsme zapojeni do vzdělávacího procesu jedinců, bychom měli být v první řadě velice důslední. Snažit se zapojit dítě do vyučovacího procesu. Seznámit ho se řádem školy a třídy. Stanovit mantinely a malé cíle při své práci, jak dosáhnout toho nejlepšího vzdělání dítěte. Hledat příčinu syndromu a hledat pomoc jak pro rodiče, tak i pro dítě. Vyhledat v hodnou pomoc terapeuta, psychologa. Dát mu možnost se vyjádřit, najít jeho hlavní úspěchy. Chválit dítě i za maličkosti. Nedávat si velké cíle, ale dosahovat jen těch menších a k vrcholu postupovat pomaleji. Takový žák je jak pyramida z karet, stačí jen malý krůček vedle a hned se zhroutí. Vše musí být vždy oceněno: pochvalou, novou motivací, povzbuzením.

Vždy může vyučující najít něco, co žák se syndromem ADHD zvládá a co dokáže. Smazat tabuli, krásně uklidit, pomoci při přinášení pomůcek, pomoci při rozdávání sešitů, pečovat o květiny. Vždy, když dítě něco splní, musí následovat pochvala, motivace. Dítě s ADHD je ve výuce velice neklidné a proto bychom si měli dát pozor a střídat u žáka činnosti. Dítě ve školním věku má velké poruchy právě v učení.

„Žáci s ADHD mají sklon k následujícím poruchám učení:

- 90 % dětí s ADHD není ve školní práci dostatečně výkonných
- 90 % dětí s ADHD nepodává ve škole výkon podle svých schopností
- 20 % dětí s ADHD má problémy se čtením
- 60 % dětí s ADHD má vážné problémy se psaním“¹³

Na dítě bychom neměli při hodině spěchat a někdy ho nechat dělat práci, kterou umí a v které vyniká. Jestliže učitel nemá zkušenosti s tímto dítětem a do třídy dostane takové dítě, měl by určitě podstoupit některá školení nebo se poradit s výchovným poradcem. Každá škola má výchovného poradce, který určitě dokáže odborně poradit. Výchovný poradce dokáže do jisté míry zhodnotit situaci, provést vyšetření.

¹³ MUNDEN, A., ARCELUS, J., *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. 1.vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-625-10. str.25.

Konzultovat daná doporučení. Stanovit cíl práce, doporučit dítě k odbornému vyšetření. Dá hlavní směr učení, jak pracovat se žákem, kam se mají ubírat další jeho kroky. Najde jeho kladnou stránku a pomůže při práci. Koordinuje a konzultuje další postupy s vyučujícími nebo třídním učitelem. Ukáže nebo pomůže sestavit doporučení jak dále pracovat při čtení, psaní, počítání. Výchovný poradce je ve škole vždy pro vás důležitý a určitě se nebojte ho oslovit nebo se s ním poradit při vaší práci se žákem s ADHD. Může Vám i poskytnout pomoc při hledání vhodných pomůcek do výuky.

6.1 Nejvýznamnější faktory

Při práci s dětmi se syndromem ADHD existuje více důležitých složek, které musíme vždy vzít v úvahu. Sestavení nejúčinnějších faktorů, které zlepšit způsob vyučování.

1. Kantorova pružnost, zájem a ochota.
2. Další vzdělávání učitelů, získávání znalostí o problematice syndromu ADHD
3. Spolupráce rodiny se školou, komunikace s rodiči.
4. Utváření schématického a přehledného prostředí.
5. Zajímavé a tvořivé, názorné vyučovací metody.
6. Spolupráce učitelů.
7. Podpořit učitele ze strany vedení.
8. Respektovat soukromí žáka – důvěrnost
9. Přizpůsobit množství učiva – méně psaní úloh, více času k dokončení
10. Zabránit pocitu ponižování a ztrapňování žáka před kolektivem.
11. Zajistit vyhovující pracovní prostředí – pořádek, klima třídy.
12. Oceňování a nešetření s pochvalami.

6.2 Používané výchovné a vzdělávací metody

„Jedním z našich cílů je naučit dítě v pravou chvíli zastavit se a zamyslet se nad svým jednáním. Z vlastní zkušenosti mohu uvést jeden pro mě z nejtěžších úkolů, naučit dítě s poruchou chování mluvit bez vykřikování. K nácviku této dovednosti uvádí:

„trvejte na tom, aby před mluvením ve třídě vždy zvedl ruku a dostal od vás očima svolení. Nejdříve si tento postup vyzkoušejte stranou a dítě za něj odměňte.“¹⁴

Měli bychom vždy stanovená pravidla dodržovat. Bohužel někdy to nejde, ale pak si musíme uvědomit, že dítě začne být nervózní a nejisté a začne např. zlobit., vykřikovat. To vše dělá, aby na sebe zaujal pozornost. Při práci s neklidným dítětem můžete doporučit rodičům nebo při individuální práci se žákem – například pomoc asistenta. Můžete ve výuce využít metodu při čtení. Žák si drží knihu jedním prstem si ukazuje v knize, kde čte. Má nohy na zemi a my si položíme chodidla na jeho. Tak udržíme nohy v klidu. Dítě má pocit opory a jeho stav se vyrovná. Jeho ruce jsou položeny na knize a on bude plně zaměstnán. Ze začátku si dejte jen malé cíle a svůj čas při práci zvyšujte. Žák musí mít vždy pocit, že mu někdo pomáhá, proto je nutné tyto pravidla dodržovat i doma. Žák má mít vždy stanovený řád. Tento řád by měl mít vždy před sebou. Například příprava na výuku. Vždy by měl vidět, co vše si má na stůl připravit. Rodič, ale doma musí vždy dohlédnout na přípravu a vše kontrolovat. Vždy po kontrole se má objevit pochvala.

Nikdy na dítě nekřičíme, jen mu v klidu připomeňte, že si vše musí zapisovat. Pořídte dítěti úkolníček. S úkolníčkem ho seznamte. Ukažte mu, kde si má každý předmět zapisovat. Použijte pastelky a vše mu barevně označte. Nikdy nespěchejte. Jen vaše vyrovnanost a pečlivá práce přinese pro vaši práci ovoce.

¹⁴ TRAIN, A., *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 151. ISBN 80-7178-503-2.

PRAKTICKÁ ČÁST

7 ŽÁCI S ADHD A SPRÁVNÁ MOTIVACE

Každého žáka vždy bereme jako osobnost a musíme ho umět správně motivovat. Hlavní bod splnění naší práce je i správná motivace. Nikdy na žáka nekřičíme, ani nejsme nervózní, nepospícháme, ani neměníme řád, který si předem stanovíme. Ale vždy na konci dobře splněné práce musí být vždy odměna a tím žáka motivujeme k další práci. I nepatrný úspěch u dětí s ADHD musíme odměnit. Nejlepší motivace pro žáka je správně směřovaná pochvala. Chválíme a chválíme. Kolegové kladou velký důraz na pochvalu. Ale jak už víme, každé dítě je jiné a proto na každého můžeme používat jinou motivaci při své práci. Perfektně smazaná tabule si určitě zaslouží pochvalu. Žáka to povzbudí k další práci a bude před ostatními žáky určitě vynikat.

Žáka nesmíme přetěžovat a vždy také před další prací motivovat. Například když si teď budeme číst, můžeš jít pak skládat obrázky. Své motivace vždy dodržet. Vědět, co žák dělá rád. Různé motivace poradíme i rodičům doma. Jejich práce doma se žáky s ADHD je pro nás velice důležitá. Hlavní je zachování pravidelnosti a rytmu. Tak jen můžete dosáhnout úspěchu. Správná motivace může být u hyperaktivního dítěte třeba jen se projít pro řídk. Samozřejmě ostatním žákům to musíme vždy vysvětlit. Každá maličkost od vás je pro něj správná motivace. I když mu dáme úkoly, které on má rád – mazání tabule, rozdání sešitů, zalévání květin i podání pomůcek. To vše může být také ta správná odměna a motivace. To vše naznačuje a naplňuje jeho hlavní potřeby a uspokojení. Vše je pro něj tím správným signálem, že mu rozumíte a že ho respektujete. Někdy žáka s ADHD motivuje i individuální přístup ve výuce. Bohužel to není vždy možné, a proto se v dnešní době využívá spolupráce asistenta pedagoga. Který se dítěti ve třídě věnuje. To žáka také motivuje.

Učitel by měl vždy používat správné pomůcky a k udržení pozornosti přispívat a správně motivovat žáka s ADHD. Dejte dětem při poklesu zájmu něco udělat a nezapomeňte na zpětnou vazbu, tedy na motivaci a pochvalu. Vždy vyberte takovou činnost při, které víte, že jí žák s ADHD udělá dobře a může přijít pochvala. Pochvala by měla přijít hned, ne až později. Později už není efektivní a zájem žáka určitě klesne. Není ani zdravé chválit neustále. Pochvala by měla být s mírou a v mezích udržení

pozornosti s ADHD. Měli bychom si stanovit pravidla, v jakém případě přijde pochvala. Musíme si dát pozor na častou kritiku. Tady nám bohužel motivace a pochvaly nepomůžou. Stanovte si pravidla kdy také trestat. Žáci s ADHD jsou velice přecitlivělí na kritiku. Proto musíme vždy najít rovnováhu, kdy chválit a kdy trestat.

Žáci mají velmi nízké sebevědomí, a proto bychom měli respektovat jeho soukromí a vysvětlit vždy třídě jeho individuální potřeby i rodičům. Nevyvolávat u dětí pocit křivdy. Neříkat jim, že jim to nejde, že jejich snaha je velmi velká. Některé úkoly často neodpovídají jejich úsilí. Proto zkraťte úkoly, rozdělte je na několik částí. Za každou částí udělejte pauzu. Nechte dítě například projít po třídě nebo změňte jeho činnost.

Každý učitel zvládne nepozorné a neklidné dítě usměrnit a současně neustále poskytovat pozitivní zpětnou vazbu a oceňovat silné stránky dotyčného jednotlivce. Žák by měl dostávat pochvalu i ve chvíli, kdy se snaží. Vyučující by neměl brát ohled na jeho výsledek – známku. Pochvaly měly být častější než tresty a poznámky.

Odměny a tresty mají být bezprostřední, žádné slibování a odkládání. Žáky přitahuje motivace, která je pro ně nejzajímavější zrovna teď. Stačí u dítěte vypozerovat, co zrovna ho teď zajímá. Motivaci často měňte, jinak ztratí účinek. Vždy chvalte, až dosáhnete toho, co jste si dali za cíl. Vždy musí být váš cíl ohodnocen tím, že dítě dělá něco dobře, bude odměněno. Odměny můžou mít ve škole různou podobu. Můžete začít motivačními razítky. Za dobré chování nebo splněný úkol může žák dostat razítko. Když bude zlobit, můžeme mu razítko smazat. Třídní učitelka hodnotí chování a práci za celý týden. Poté by měla přijít také odměna. Někdy jako odměna postačí pohlazení nebo úsměv od třídní učitelky. Když žák sám od sebe zalije květiny, určitě se na něj nezlobte a pochvalte ho, když zalévání květin nebylo v plánu.

8 POSTOJ RODIČŮ DĚTÍ S ADHD

Ve skutečnosti rodiče nemají možnost výběru školy, jednak z ekonomických důvodů, musí vyloučit školu soukromou nebo žijí v místě, kde není možné vybrat si z více škol. V našem případě se jedná o jedinou základní školu na sídlišti, v tak zvané vyloučené lokalitě. Proto rodiče volí nejdostupnější variantu, což obvykle znamená vybrat si mezi učiteli, kteří budou učit ve třídě jejich dítě.

Rodiče si mohou promluvit s ředitelkou školy o ADHD a vzdělávacích obtížích. Zeptat se, jaký je přístup učitelů k dětem s touto poruchou pozornosti je vhodný.

Rodiče mají možnost:

- seznámit se školním řádem
- zajištění individuálního přístupu při výuce s možností podpůrných opatření – asistent pedagoga ve výuce,
- možnost využití služeb školního psychologa – každou středu,
- využití doučování po výuce žáků s poruchami pozornosti a učení – třídní učitel, vyškolený pedagog, vše může řešit rodič individuálně v konzultačních hodinách
- zajištěna možnost doučování ve školní družině
- využití interaktivních pomůcek, knih, sešitů,
- možnost zapůjčení knih a sešitů s podpůrným programem domů
- otevřená komunikace s ředitelkou školy

Během mé dvacetileté praxe na této základní škole jsem došla ke zjištění, že ne všichni rodiče dětí s poruchami pozornosti mají zájem o využití všech zmíněných možností. Za celou dobu pozorování žáků s touto poruchou jen několik rodičů spolupracovalo se školním psychologem. Využívalo jeho rad, měli zájem o doučování v odpoledních hodinách a zapůjčení knih a sešitů. Pravidelně se zajímali o pracovní výsledky svých dětí. Snažili se věnovat čas domácí přípravě na vyučování. Spolupracovali s třídním učitelem. Měli zájem o co nejlepší nápravu problému svých dětí. Po domluvě s učitelem nebo vychovatelem byl zaveden zvláštní sešit, kde vzájemně rodiče mohli denně komunikovat s pedagogem. Všem dětem s diagnózou ADHD byl sestaven podpůrný plán vzhledem k jejich individuálním možnostem. Každé jedno dítě je individualitou, každá rodina má své přednosti a jinak spolupracuje s třídní učitelkou. Plán byl každé tři měsíce vyhodnocován a konzultován s rodiči, s možností

posouzení názoru školního psychologa, ředitelky školy a výchovného poradce. Po domluvě s rodiči mohl být podpůrný plán žáka upraven nebo pozměněn podle jejich možností, aby vyhovoval, ale byl účinný. V dnešní době je podpůrný plán nově nazýván plánem pedagogické podpory (PLPP). Plán pedagogické podpory je rozšířen o charakteristiku žáka a jeho obtíží.

I přes veškeré možnosti, které škola poskytuje nebo nabízí, rodiče bohužel všechny možnosti nevyužívají. Se svými dětmi nepracují a nevěnují čas domácí přípravě. V některých případech je sestavení podpůrného plánu po konzultaci s rodiči zbytečný. Rodiče plán neplní, s třídní učitelkou bohužel nekomunikují, ani nespolupracují a o výsledky svého dítěte se nezajímají. Proto zůstává veškerá snaha o zlepšení problémů s učením na třídním učiteli. Většina rodičů nepracuje, ale i přesto nemají dostatek času na minimální denní přípravu svého dítěte na vyučování. V těchto případech nemůže fungovat žádná zpětná vazba, protože větší množství rodičů, kteří jsou obyvateli sídliště, nemá větší vzdělání než základní.

Při pozorování rodin s dětmi se syndromem ADHD v některých rodinách je dospělý člověk, který neumí psát a číst. V některých případech se jedná o prarodiče, kteří mají dítě ve své péči z důvodu výkonu trestu rodičů. Nebo se jedná o rodiče, kteří jsou závislí na psychotropních látkách. A i přes tento nedostatek rodinné péče nevyužijí pomoci školy. Bohužel je smutné, že rodiče tuto pomoc nevyužívají a často i odmítají. S přibývajícím věkem dětí s ADHD se jejich hyperaktivita nezmění ani nezmírní. Žáci mohou mít problémy se socializací na vyšším stupni, učilišti, střední škole a při volbě povolání. Jejich chování může proto vést až k patologickému jednání. I přes veškeré překážky je naším cílem sestavovat co nejlepší plán pedagogické podpory, věnovat se žákovi individuálně, respektovat jeho potřeby a zájmy, starat se o jeho pocity.

8.1 Rodina

Rodina velice ovlivňuje své dítě. Jejím hlavním cílem je funkčnost a vyváženost harmonie rodiny. Funkční rodina, která plní základní potřeby. Sounáležitost, seberealizace dítěte, prožitek, vidí v rodině vzor, zodpovědnost, úcta, mezigenerační vyrovnanost, prostředí, kde se může dítě rozvíjet a kde má bezpečné prostředí. Rodina

v dnešní době může být i bohužel nezralá – mladí lidé, přetížená konflikty. Rodina, která si stanovuje vysoké cíle, rodina autoritářská, protekcionalistická, liberální.

Rodina má velký vliv na své dítě. Rodina je ta první, s kterým společenstvím se dítě od narození setkává. ADHD je také vrozený syndrom u většiny i dán po otci. Ale už v předškolním věku bychom měli pozorovat hlavní znaky ADHD. Většinou se rodina za své dítě stydí a nechce s ním nikam chodit. Kamarádi se od rodiny odvrací. Někdy nepoznají, že se jedná o syndrom ADHD a proto s dítětem nepracují tím správným směrem. Někdy dochází ke zjištění až ve škole.

8.2 Škola

Škola je místo kam žák vstoupí a začíná mu nový život. Na vše by se měl už připravit v předškolním věku. Pokud učitel má ve škole podezření, že by dítě mohlo mít ADHD, měl by se vždy poradit s výchovným pedagogem a domluvit se na dalších krocích. Žák by měl být seznámen se všemi pravidly školy, třídy, kolektiv. Pro každého pedagoga je škola pracovištěm. Všichni pedagogové ovlivňují celé klima školy. Hlavní klima pro žáky se syndromem ADHD je třída, kolektiv a vedení výuky. Pro žáka je důležitý klid ve třídě i správný přístup pedagogů. Než dáte dítě do nějaké základní školy, zjistěte si jejich cíle. Popovídejte si s učiteli a zjistěte si, jak to ve škole chodí. Jestliže je ve škole možnost dát dítě do specializované třídy. Určitě bych volila tuto variantu. „ V dnešní době již není problém zařadit dítě s ADHD do specializované třídy. V takové třídě je pouze 9 – 12 žáků. Tyto třídy jsou zřizovány v každém větším městě – u nás ve městě Most. Integrace je výborná, pokud dostane žák vstřícnou třídní učitelku, neboť je známo, že správný učitel dokáže správně motivovat k učení.“¹⁵

¹⁵ ŠKVOROVÁ, J., ŠKVOR, D., *Proč zlobím? Lehká mozková dysfunkce/ADHD*. 1.vyd. Praha: Triton, 2003, ISBN 80-7254-407-1. str.32.

8.3 Prostředí

Žáci jsou velice ovlivněni prostředím. Žáci spolu chodí do školy, která je jediná na sídlišti a také spolu tráví i volný čas. Škola je v panelákovém sídlišti. Žáci bohužel nejsou rozvíjeni po environmentální výchově. V některých rodinách nejsou správně rozvinuty ani hygienické návyky. V mnoha případech je žák velice ovlivněn panelákovým sídlištěm.

Naše žáky určitě velkým poměrem ovlivňuje prostředí, ve kterém žijí a velký podíl má i rodina. Děti vyrůstají mezi paneláky a velký rozvoj někteří bohužel nemají. Znájí pouze své místo narození a okolí školy. Do jiného prostředí nebo komunity se bohužel nedostanou. Jejich jednání je jiné i na jiných školách. Jsou velice neklidní, nervózní a někdy i agresivní. Ve svém prostředí jsou vyrovnaní. Každé narušení jeho standardního prostředí může být velice negativní. Udržujte vždy stálé a vyrovnané klima třídy i rodiny.

9 PODPŮRNÁ ZAŘÍZENÍ, KTERÁ POMÁHAJÍ RODIČŮM, UČITELŮM

Klienty pedagogicko-psychologických poraděn jsou děti a mladiství ve věku od tří let do ukončení středního (nebo vyššího odborného) vzdělání. Standardní služby, které PPP poskytuje, jsou bezplatné a prováděny ambulantně. Hlavní činnost PPP je práce s klienty a jejich zákonnými zástupci formou individuální nebo skupinové péče. PPP vydává doporučení, na jehož základě je určováno nebo upravováno vzdělávání žáků. Pracovníci PPP se podílí na prevenci rizikového chování, poskytují kariérové poradenství a podporu všem poradenským pracovníkům škol.

Speciálně pedagogická centra poskytují speciálně pedagogickou a psychologickou péči dětem předškolního věku, žákům integrovaných do škol nebo žákům, kterým je vzhledem k jejich zdravotnímu postižení umožněn jiný způsob absolvování povinné školní docházky

Cílem činnosti středisek výchovné péče je prevence a řešení poruch chování, výchovných problémů a eliminace důsledků rozvinutých poruch chování a odstraňování příčin jejich vzniku. Klienty středisek jsou děti a mladiství ve věku od 3 let do dokončení vzdělání, nejdéle do věku 26 let.

Výchovný poradce

- poradenské činnosti – kariérové poradenství (také pro žáky z jiných zemí s ohledem na jejich SVP), péče o žáky se vzdělávacími problémy, zajišťování diagnostiky žákům se SVP, poradenství pro žáky se zdravotním postižením a zjišťování podmínek pro jejich integraci,
- činnosti metodické a informační – metodická pomoc ostatním učitelům v otázkách IVP, integrace, práce s nadanými žáky a kariérové poradenství všech žáků, informování o činnosti školy a jiných poradenských zařízení v regionu, vedení dokumentace žáků, kteří jsou v péči poradenských zařízení.

Školní metodik prevence

- metodické činnosti – tvorba preventivního programu, realizace aktivit zaměřených na prevenci sociálně patologických jevů (šikana, záškoláctví atd.), metodická podpora pedagogů v oblasti prevence sociálně patologických jevů, příprava aktivit na integraci žáků – cizinců (prevence xenofobie, rasismu),

spolupráce s orgány samosprávy a státní správy působící v oblasti sociálně patologických jevů a jejich prevence,

- informační činnosti – poskytování informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídce programů, o metodách primární prevence pedagogům, zveřejňování výsledků práce školy v oblasti prevence, aktualizování databáze spolupracujících institucí a organizací,
- poradenské činnosti – poradenství pro žáky (resp. jejich zákonné zástupce) s projevy sociálně patologického chování, spolupráce s učiteli při eliminaci rozvoje sociálně patologických jevů u žáků, příprava na integraci žáků se SPCH a zajišťování péče těmto žákům v odborných zařízeních.

Školní psycholog

- Školní psychologové pracují s celým systémem školy (učitelé, třídy, jednotliví žáci, jejich zákonní zástupci), kromě toho se také stávají důležitými prostředníky při spolupráci s odborníky vnějších poradenských zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče).

Školní speciální pedagog

- Školní speciální pedagog se věnuje individuální nebo skupinové práci s žáky se SVP. Pro učitele představuje výraznou pomoc při realizaci IVP. Pokud na škole speciální pedagog působí, má často sestaven rozvrh hodin, ve kterých pracuje s žáky se SVP.

Asistent pedagoga

- Asistent pedagoga bývá přidělen v běžných základních školách konkrétnímu žákovi se SVP na základě podnětu pedagogicko-psychologické poradny nebo střediska výchovné péče. Jejich působení je určeno v IVP žáka, kde je přesně vymezeno, které služby a v jakém rozsahu bude asistent žákovi poskytovat.

Asistent pedagoga předpoklady:

- Komunikativnost
- Tvořivost
- Flexibilita
- Schopnost týmové spolupráce
- Spolehlivost
- Trpělivost

- Empatie
- Kvalifikační předpoklady
- Organizační schopnosti

Náplň práce:

- Asistent pedagoga je přítomen ve třídě.
- Pomáhá učiteli, pomáhá žáku či ostatním podle pokynů učitele. Zajišťuje relaxaci, oddych žáka.
- Účastní se týmových schůzek.
- Je členem týmu pro tvorbu IVP.
- Přípravuje se pravidelně na svou činnost a dělá si písemné záznamy o výsledku a průběhu podpory žáka.
- Komunikuje s rodiči.
- Profesionálně se vzdělává.

10 PLÁN PEDAGOGICKÉ PODPORY

Jméno a příjmení: Lukáš

Ročník: 1.

Důvod k přistoupení sestavení PLPP:

nezvládnutí učiva základní školy, pasivita, nezáměr o školní práci, nepozornost.

Charakteristika žáka:

Lukáš si nepamatuje téměř žádná probraná tiskací písmena, takže není schopen čtení slabik. Nezvládá ani psaní. Dělá mu potíže napsat správný tvar písmenka, neudrží se na lince, ani nedodrží velikost. Psací písmenka si nevybavuje. V matematice bez pomoci neudělá nic správně. Při vyučování se nehlásí, je pasivní, ale také občas nedává pozor, hraje si, něco čmárá. Stanovení cílů PLPP: (cíle rozvoje žáka)

- a) Motivovat k učení, posilovat sebedůvěru.
- b) Častěji individuálně pomáhat.
- c) Kontrolovat porozumění a průběh činnosti.
- d) Poskytnout dostatek času na vypracování úkolu.
- e) Zapojovat žáka do skupinových aktivit.
- f) Zapojit do podpory žáka i spolužáky, kteří probranou látku zvládají

Podpůrná opatření ve škole

1. Metody výuky (specifikace úprav metod práce se žákem)
 - a) Volit srozumitelné metody výkladu.
 - b) Používat názorné pomůcky, umožnit praktické procvičování učiva.
 - c) Zapojovat partnerské učení.
 - d) Ověřovat porozumění žáka
 - e) Při skupinové práci určit roli žáka.

2. Organizace výuky (úpravy v organizaci výuky ve školní třídě, případně i mimo ni)
 - a) Zlepšení kontroly porozumění a dostatek času na práci.
 - b) Individualizace zadávání a kontroly plnění úkolů.
 - c) Posílení domácí přípravy na školu ve škole.
 - d) Práce s názornými pomůckami (kolečka, dřívka, přehled písmen aj.).
3. Hodnocení žáka

Často povzbuzovat, chválit i za sebemenší úspěch. Odměňovat motivačními tiskátky, vést k vlastnímu hodnocení, klasifikovat.

4. Pomůcky

Pracovní sešity, pracovní listy, učebnice, psací tabulka, počítadlo, dřívka, plastová a papírová kolečka, domácí procvičovací sešity žáka.

5. Požadavky na organizaci práce učitele

Vyhodnocovat úspěšnost strategie práce se žákem zejména v hodinách českého jazyka a matematiky.

6. Podpůrná opatření v rámci domácí přípravy

Zavést pravidelnou každodenní přípravu na školu a to pod dohledem zákonných zástupců, kontrolovat a opakovat naučené učivo. Pracovat do procvičovacích sešitů podle pokynů zadaných učitelem. Pozitivně hodnotit i malé pokroky.

7. Vyhodnocení účinnosti PLPP

Lukáš se snažil, dokázal pracovat pečlivě, občas bylo nutno pomáhat. Velmi vhodné podpůrné opatření bylo zapojení žáka do skupinových aktivit a zapojení do podpory žáka i spolužáky. Občas špatně porozuměl zadanému úkolu, ale individuální přístup pomohl situaci zvládnout. Bude nutné pokračovat PLPP, aby došlo k viditelnému zlepšení problému s učením. Lukáš si zaslouží za svojí snahu velkou pochvalu. Matka se snažila o zlepšení domácí přípravy jen zřídka kdy, ale s třídním učitelem spolupracuje.

Jméno a příjmení: Miroslav

Škola: Základní škola a Mateřská škola Litvínov – Janov

Ročník: 3.

Důvody k přistoupení sestavení PLPP:

Problémy v českém jazyce – čtení, psaní

Charakteristika žáka a jeho obtíží:

Problémy v českém jazyce – čtení, psaní, záměna písmen, neznalost všech tvarů písmen, čte velice pomalu s chybami, domýšlí si, zaměňuje hlásky, čte bez porozumění. V matematice zvládá probíranou látku. Šikovný je ve výtvarné výchově, pracovních činnostech a tělesné výchově. V kolektivu má své místo, je oblíbený, při hře a komunikaci je emocionální, výbušný. Rád si povídá, má problém se souvislým vyjádřením myšlenek. Často neplní domácí úkoly, chybí domácí příprava.

1. Stanovení cílů PLPP (cíle rozvoje žáka):

- a) Rozvoj slovní zásoby, posílení vyjadřovacích schopností.
- b) Trénovat zrakovou percepci – rozlišování tvarů zrcadlově obrácených.
- c) Trénovat sluchovou percepci – fonemické rozlišení, zejména měkké a tvrdé slabiky.
- d) Trénovat bezpečnou znalost písmen v podobě velká, malá, tiskací a psací forma.
- e) Trénovat čtení s porozuměním – od spojování písmen do slabik, poté čtení jednotlivých slov a přejít k jednoduchému textu.
- f) Trénovat přepis – přečíst správně celé slovo a pokusit se o jeho přepis na ráz.

2. Podpůrná opatření ve škole:

1. Metody výuky

- a) Využití názorných pomůcek (přehledy písma, tvrdé měkké slabiky, obrázkový materiál).
- b) Ověřovat ústní porozumění žáka.
- c) Využívat přepis a opis, doplňovačky.

2. Organizace výuky

- a) Poskytnout dostatek času na práci, zkrácení textu.
- b) Využití počítače (ICT).
- c) Posílení domácí přípravy v rámci školní družiny.

3. Hodnocení žáka
 - a) Klasifikace známkou s určitou tolerancí.
 - b) Pochvala.
 4. Pomůcky
 - a) Tabulka abecedy, tvrdé měkké slabiky.
 - b) Pracovní listy doplňovačky.
 - c) Počítač, ICT
 5. Požadavky na organizaci práce učitele. Poskytnout nebo pomoci vytvořit pomůcky na český jazyk. Všichni vyučující budou seznámeni s plánem pedagogické podpory.
3. Podpůrná opatření v rámci domácí přípravy
- Docházka do školní družiny – zde na doporučení školního psychologa 2x týdně po dvaceti minutách provádět výše uvedené – pod metodickým vedením třídního učitele nebo speciálního pedagoga vypracovávat domácí úkoly.
4. Podpůrná opatření jiného druhu
- Posilovat postavení žáka ve skupině při tělesné výchově a výtvarné výchově, ve kterých žák vyniká.
5. Hodnocení účinnosti PLPP
- Miroslav docházel na doučování do školní družiny, domácí úkoly plnil někdy sám, někdy s pomocí rodičů. Pracoval snaživě. Došlo k mírnému zlepšení. Přetrvává narušování výuky jeho vykřikováním a jeho nepozorností. Sedí sám a využívá všech podpůrných pomůcek. Skupinová práce byla přínosem. Stále vynikající výsledky ve výtvarném projevu. Zúčastnil se a reprezentoval školu v Krušnohorském šestiboji v plavání. Doporučuji nepolevit v denní domácí přípravě a plnění domácích úkolů. Chválím přístup zákonných zástupců a zájmu o pracovní výsledky.

11 KAZUISTIKA

V kazuistice se zaměřím na žáka ze své třídy. Po konzultaci a souhlasem zákonného zástupce. Na základě mého doporučení jsem nechala chlapce vyšetřit. Rodina chlapce je úplná. Má k sobě ještě dva starší bratry. Kreslí pravou rukou, úchop v normě. Sociokulturní znevýhodnění. Navštěvoval přípravnou třídu.

Chlapec A je velmi živý, nevydrží na místě, neustále mluví, na upozornění reaguje krátkodobě, neplní úkoly, neví, kdy má pracovat, ruší děti v celé třídě, stále pohupuje nožičkami. Zná barvy a odstíny, napočítá a orientuje se na sčítání a odčítání. Poznává aktivně geometrické tvary. Napodobí rytmus.

Kontakt navazuje bezprostředně, impulzivita, výrazný motorický neklid celého těla, pozornost velmi malá a lehce sklonitelná. Motivace u chlapce bohužel rychle vyprchá, ale pod dozorem pracuje a úkol dokončí. Pokud, ale pracuje samostatně práci odbývá s cílem co nejrychleji ukončit, méně samostatný, ale chápe a rozumí dobře. Na pochvalu reaguje velmi pozitivně. Vyslovuje správně, pomaleji si slova vybavuje, komunikuje spontánně, až velmi upovídaný. Pokud je pod dohledem pracuje lépe a umí.

Místo má poblíž pedagoga. Využití častého asistenta pedagoga. Opakovaná motivace, důsledná kontrola a neopomínat pochválit. Rodičům bylo doporučeno: pravidelná docházka, rodina poučena o vhodných výchovných přístupech. Úzká spolupráce s třídní učitelkou. Dohled nad pravidelnou přípravou do školy. Stanovený dohled a pravidelná návštěva rodičů ve škole. Doma i ve třídě stanovena pravidla.

Druhý chlapec B sociokulturní znevýhodnění, pravidelně docházel do přípravné třídy, navštěvoval mateřskou školku. Zná barvy a odstíny, píše pravou rukou, orientuje se na sčítání a odčítání, čtení pomalejší a s nápomocí. Poznává geometrické tvary. Chlapec je velmi živý, nevydrží na místě, neustále mluví, na upozornění reaguje krátkodobě, neplní úkoly. Neví, kde má pracovat, ruší děti v celé třídě.

Chlapec má neustále pokreslené ruce, kontakt navazuje bezprostředně. Impulzivita, výrazný motorický neklid celého těla, pozornost velmi malá a lehce sklonitelná. Častá motivace, pod dozorem asistenta pracuje a úkoly plní, chlapec je méně samostatný a práci odbývá. Na pochvalu reaguje pozitivně a snaží se pracovat lépe. Pomaleji si vybavuje slova, komunikuje velmi spontánně a nadměrně. Má

tendence vždy odcházet od úkolu. Někdy se jen projde a zas se k práci vrátí. Když má dohled asistenta pracuje klidněji. Individuální přístup vítán.

Místo poblíž pedagoga, opakovaná motivace, důsledná kontrola a neopomínání pochválit. Využití pomoci asistenta při matematice a českém jazyce. Procházky po třídě pro zklidnění. Častá změna úkolů a jednodušší úlohy. Vždy pochvala. Pro rodiče – pravidelná docházka, navrženy vhodné výchovné přístupy, spolupráce s třídní učitelkou, dohled nad pravidelnou přípravou do školy. Doporučila bych také dítě zapojit do školního klubu.

Chlapec C Chlapec velice snaživý. Dobře spolupracuje. Pokroky nejsou téměř vidět. Psaní velice špatné, písmena nemají správný tvar, ve výuce má tabulku psacího písmena na lavici, dostává dostatek času. Je povzbuzován, poskytují mu pomoc i spolupráci. Začal být více neklidný a nepozorný, ale poslechne na pokyn. Špatná motorika, neklid při práci, nesamostatnost.

S matkou velice dobrá spolupráce, matka s chlapcem doma pracuje pravidelně a dle pokynů třídního učitele. Ponechat dostatek času na práci. Často nechat chlapce odpočívat. Zapojit mezi činnosti i prvky z tělesné výchovy. Nechat chlapce se postavit a protáhnout. Matka zodpovědně provádí domácí přípravu. Trénuje psaní a čtení.

Častěji poskytovat individuální pomoc. Ponechat čas na vypracování úkolů. Poblíž pedagoga. Stanovena pravidla a upozornění na, která chlapec reaguje. Chválit za snahu i malý úspěch. Uvolňovací cviky ruky, pracovat s pracovními listy a obrázky. Domu poskytovány pracovní listy. Výchovná a motivační hodnocení za snahu – motivační razítka. Individuální přístup Domácí příprava nutná. Matka s třídní učitelkou bude nadále spolupracovat a vypracovávat pracovní listy.

12 ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA

LITVÍNOV – JANOV

Škola vychází z Koncepce Základní škola a Mateřská škola Litvínov – Janov a z Ročního plánu školy. Má základní pravidla - školní řád, organizační řád. Má stanovená pravidla k projednávání problémů se žáky a rodiči. V souladu s výukou a s věkovými zvláštnostmi a potřebami žáků. Obsahem vzdělávání a vhodné způsoby učení. Zaměřené na návaznost povinného a nepovinného vzdělávání. Stanoven pevný režim chodu školy. Vždy s věkovými potřebami žáků a jejich bezpečností - režim odpočinku, pohybový režim, stravovací a pitný režim, dodržování hygieny, zájmová činnost. Také se zaměřuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Škola spolupracuje s psychologem, školským poradenským zařízením a speciálně pedagogickým centrem. Učitel může využít ve výuce interaktivní tabule, učebny počítačů, tablety, hlasovací zařízení. Žáky tyto metody velmi motivují. V hodinách působí výrazně jako aktivizační činitel.

Škola se zaměřuje na výchovu a vzdělávání žáků v základní škole a výchovu a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Celodenní provoz předškolního zařízení. Poskytujeme výchovu dětem předškolního věku. Škola má pod sebou dvě mateřské školky – Sluníčko a Paraplíčko. Také má v letošním roce 3 přípravné třídy. Škola má mimoškolních aktivity – ve školním klubu v družině a volnočasové aktivity, ozdravné pobyty.

Cíle školy:

1. Rozšířit vzdělávací nabídku.
2. Získat nové žáky.
3. Založit učení na skutečných potřebách s pojených s reálným životem.
4. Reálné úkoly.
5. Spokojený žák, rodič, pedagog.
6. Jedinečnost každého dítěte.
7. Výchova k péči o životní prostředí a ke zdravému životnímu stylu.
8. Propojení všech součástí organizace.

13 ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA

LITVÍNOV - RUSKÁ

Je státní a úplná základní škola, v centru města Litvínova. 1. 9. 2005 byla škola přestěhována do budovy ZŠ Ruská v rámci optimalizace sítě škol. Základní škola má pod sebou odloučená pracoviště MŠ Tylova, MŠ Soukenická, MŠ Čapkova. Škola má kapacitu 800 žáků, školní jídelnu, školní družinu. Škola má multifunkční hřiště a školní zahradu.

Škola je umístěna v centru města. Škola má bezbariérový přístup do přízemí. Plošinu pro imobilní ze suterénu do 2. patra. V blízkosti školy je multifunkční hřiště a bazén. Žáci školy jsou z velké míry z Litvínova. Jen nepatrná část žáků dojíždí. Škola není výběrová ani specializovaná. Školu v některých třídách navštěvují cizinci. Škola je připravena zajistit speciální vzdělávací potřeby. Žákům je věnována zvláštní péče – v hodinách, individuálně se speciálním pedagogem.

Ve škole funguje žákovský parlament. Také zde probíhá logopedická prevence v mateřských školkách. O správný řečový vývoj se starají učitelky v jednotlivých mateřských školkách. Také pomáhají vyškolené asistentky řečového vývoje, speciální pedagog školy. S problémem řeči jsou seznamováni rodiče prostřednictvím třídních schůzek nebo individuální pohovoru. Cíle školy:

1. Tvořivé učení.
2. Demokratické myšlení.
3. Odpovědný způsob života.
4. Naplňovat cíle základního vzdělávání.
5. Aktivita a tvořivost při učení.
6. Propojenost všech organizací

14 TEORETICKO-EMPIRICKÁ STUDIE

14.1 Vymezení cíle práce

V následující kapitole si stanovíme své cíle. Ustanovíme hypotézy a metody zpracování. Zpracujeme data a výsledky šetření. Naší základní otázkou je jak pracovat a vzdělávat žáka s poruchou ADHD. Jak nejlépe se k tomuto problému staví pedagogové. Do dotazníkového šetření je zahrnut i individuální přístup. V našem prostředí má velký vliv rodina, prostředí a také i škola. Zaměřím se právě na žáky s ADHD a na práci učitelů. Hlavním cílem šetření je syndrom ADHD na prvním stupni základních škol. Šetření zaměřeno na projevy chování ve vyučování, jejich chování ke spolužákům a k okolí a také na spolupráci s rodinou. Cílem bylo také zjistit, jaké metody učitelé používají při výuce žáků se syndromem ADHD. Jaké metody používají učitelé na základní škole ve výuce, kde nejvíce žáci se syndromem vynikají a jak jim v domácí přípravě pomáhá rodina a okolí.

14.2 Stanovené hypotézy

Hypotéza č. 1: Pedagogové upřednostňují individuální plán.

Hypotéza č. 2: Rodiče žáka s ADHD se školou spolupracují.

Hypotéza č. 3: Dítě se syndromem ADHD nevydrží v klidu.

Hypotéza č. 4: Žáci se syndromem ADHD vyvolává konflikty, provokují.

Hypotéza č. 5: Žáci se syndromem ADHD jsou méně oblíbení.

14.3 Výzkumný vzorek

Pro šetření jsme vybraly základní školu, kde pracuji a základní školu v mém rodném městě Litvínově. Základní a Mateřskou školu najdeme uprostřed sídliště. Oproti základní a Mateřské škole v Litvínově – Ruská. Ta se nachází v centru města Litvínov. Obě školy se prostředím od sebe velice liší. Na základní škole v Janově jsou žáci většinou ze sociokulturně znevýhodněných rodin. Škola stojí v rizikové oblasti. Žáci žijí na sídlišti. Na základní škole v Janově je malé procento žáků, do školy dojíždějících. Většina žáků žije na sídlišti v okolí školy. Bohužel v dnešní době počet žáků ve škole velice klesá. Dříve bylo ve škole kolem 800 žáků. V dnešní době je přibližně 417 žáků. Škola se snaží velice spolupracovat se žáky i v odpoledních hodinách. Každý vyučující má stanovené konzultační hodiny pro rodiče. Snaží se děti motivovat z nepodněného prostředí. Ke škole patří i odpolední aktivity, které jsou realizované ve školní družině a školním klubu. V dnešní době škola poskytuje také v družině a školním klubu odpolední doučování žáků. Bohužel, ve většině případů o toto doučování nemají rodiny zájem. Jak už jsem dříve zmínila, v některých rodinách neumí rodiče ani číst a psát. Žáci jsou ovlivňováni rodinou a proto je i u některých vysoká absence. Rodiče nevnímají význam vzdělání jako důležitý proces.

Na výzkumném šetření se také podílela škola v mém rodném městě Litvínově. Oslovena byla škola v centru města. Svým velkým areálem se dá přirovnat k naší škole. Též má pod sebou několik mateřských školek. Multifunkční hřiště, školní klub a družinu. Žákům jsou nabízeny volnočasové aktivity a spolupráce s asistenty i v odpoledních hodinách.

Na škole je přibližně 500 žáků. Ve škole se liší sociální zázemí rodin a spolupráce rodin se školou. Na škole mají také konzultační hodiny. Zde rodiče a žáci těchto hodin velice využívají. Rodiče se snaží ve většině případů se školou spolupracovat a projevují hlavně zájem o své dítě. Zde vidím velkým kladem spolupráci rodičů. Domácí příprava je u většiny žáků plněna a není řešena tak častá absence žáků. Žáci vyjíždějí na pobyty, využívají ve velké míře volnočasové aktivity.

14.4 Výzkumná metodika

Hlavním cílem šetření je syndrom ADHD na prvním stupni základních škol. Šetření zaměřeno na projevy chování ve vyučování, jejich chování ke spolužákům a k okolí a také na spolupráci s rodinou. Cílem bylo také zjistit, jaké metody učitelé používají při výuce žáků se syndromem ADHD. Jaké metody používají učitelé na základní škole ve výuce, kde nejvíce žáci se syndromem vynikají a jak jim v domácí přípravě pomáhá rodina a okolí. Základní design výzkumu: kvalitativní výzkum, u kvalitativního výzkumu výzkumné otázky: podle cíle, hlavní a dílčí. Hlavní: Jak fungují teoretické poznatky ve vzdělávacím procesu u konkrétních žáků základní školy na prvním stupni? Dílčí: Jak pracovat s dítětem s poruchami učení a ADHD ve škole? Jaká jsou podpůrná opatření? Metody výzkumu: Dotazníkové šetření – veškeré otázky jsou sestaveny pečlivě, rozhovor. Základní soubor + výzkumný soubor/vzorek typ výběru vzorku: Místo výzkumu: Základní škola a Mateřská škola Litvínov – Janov, Základní škola a Mateřská škola Litvínov – Ruská.

Byl zvolen dotazník, který obsahuje 10 otázek. Dotazník byl rozdán na prvním stupni základních škol. Všechny otázky byly uzavřeného typu. Pedagogové volili vždy jednu z uvedených odpovědí. Otázky a sestavení dotazníku jsem vybrala právě pro jednoduchost a jasnost zkoumaného cíle a stanovených hypotéz. Také pro ochotu pedagogů.

Veškeré otázky se týkaly žáků s ADHD. Jaké metody využívají pedagogové při výuce. Také jsem se zaměřila na spolupráci s rodiči žáků s ADHD. Ale hlavní cíl byl zaměřen se na žáky s ADHD. V jakých předmětech vynikají, jejich motorická aktivita, soustředěnost, slovní produkce. Ale také chování v kolektivu, mezi spolužáky – agresivita, impulzivita, postavení v kolektivu a sociální adaptabilita.

14.5 Časová organizace výzkumu podle jeho fází

Pro dotazníkové šetření vybrané období listopad – prosinec. Na školách jsem požádala vyučující a třídní učitelé o spolupráci. Nikdo z vyučujících neměl žádné

námítky. Dotazníky byly předány přímo učitelům na prvním stupni a asistentům na školách.

Na svém pracovišti jsem požádala své kolegyně osobně a předala jim dotazník. Požádala jsem o vyplnění dotazníku. Dotazník kolegyně vrátili během týdne.

Na základní škole v Litvínově mi také bylo umožněno předat dotazníky. Veškeré otázky jsem osobně vysvětlila a dotazníky předala. Dotazníkové šetření na základní škole v Litvínově začalo v polovině listopadu. Návratnost dotazníků byla v prosinci. Zde byla návratnost bohužel o něco nižší. Na Základní škole v Janově a Základní škole v Litvínově předáno 40 dotazníků. Zadané kritérium bylo, že oslovení respondenti jsou učitelé I. stupně, třídní učitelé I. stupně a asistenti. Šetření bylo postaveno na souboru respondentů. Na Základní škole v Janově bylo zahrnuto 20 učitelů. Návratnost byla 90%. Na Základní škole v Litvínově bylo také zahrnuto 20 pedagogů – učitelé I. stupně a asistenti pracující na prvním stupni. Návratnost dotazníkového šetření byla 85%. Veškeré výsledky jsou zpracovány do tabulek a grafů. Vše čerpáno z dotazníkového šetření a využity veškeré informace.

14.6 Výsledky výzkumu

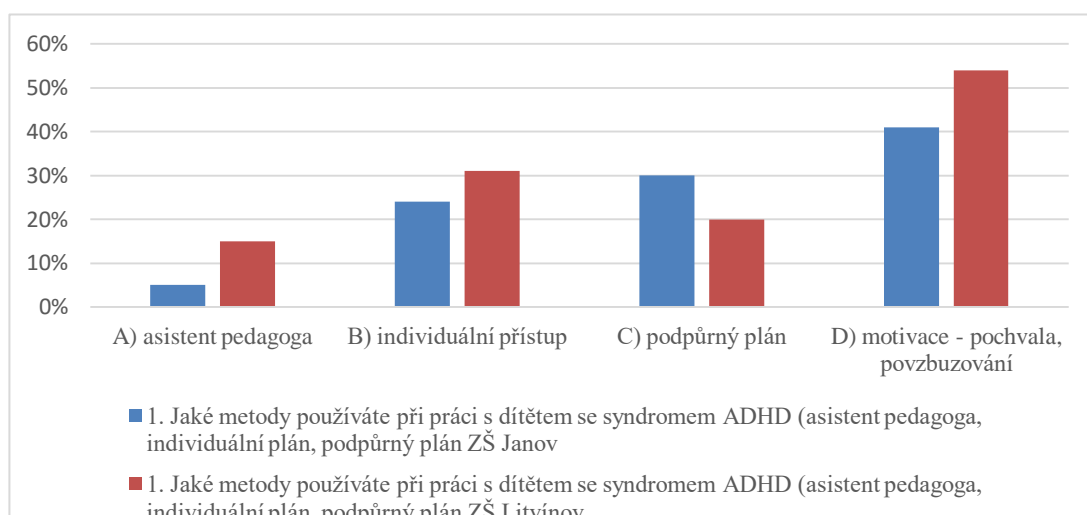
Ze šetření vyplývá, že motivace – pochvala, povzbuzení je nejčastější metoda. Na základní škole v Janově 39% a na základní škole Litvínov 45%. Velice učitelé také staví na vypracování podpůrných plánů. Příkladají velký význam pro sestavování podpůrných plánů. Učitelé ho při práci se žákem s ADHD využívají. Na základní škole v Janově 30% a na základní škole v Litvínově 20%. Také ve shodném měřítku byl individuální přístup, kde také někteří učitelé preferují odpolední doučování. Základní škola Janov 26% a základní škola Litvínov 20%. Několik procent má i asistent pedagoga. Ale tam bohužel je to zaměření spíše na finanční podpoře školy a počtu asistentů na škole. Na základní škole Janov 5% a na základní škole Litvínov 15%.

Tabulka 1: Jaké metody používáte při práci s dítětem se syndromem ADHD - asistent pedagoga, individuální plán, podpůrný plán

1. Jaké metody používáte při práci s dítětem se syndromem ADHD - asistent pedagoga, individuální plán, podpůrný plán	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) asistent pedagoga	5%	15%
B) individuální přístup	24%	31%
C) podpůrný plán	30%	20%
D) motivace - pochvala, povzbuzování	41%	54%

Zdroj¹⁶

Graf 1: Jaké metody používáte při práci s dítětem se syndromem ADHD - asistent pedagoga, individuální plán, podpůrný plán

Zdroj¹⁷

Bohužel na základní škole v Janově rodiče se školou ani s třídní učitelkou nespolupracují. Uvedlo 50% respondentů. Někteří rodiče se snaží spolupracovat, ale bohužel obtížněji 30%. A 20% spolupracuje. Využívá veškerých názorných pomůcek a plní domácí přípravu. Snaží se o spolupráci a najít to nejlepší řešení pro své dítě. Na

¹⁶ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

¹⁷ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

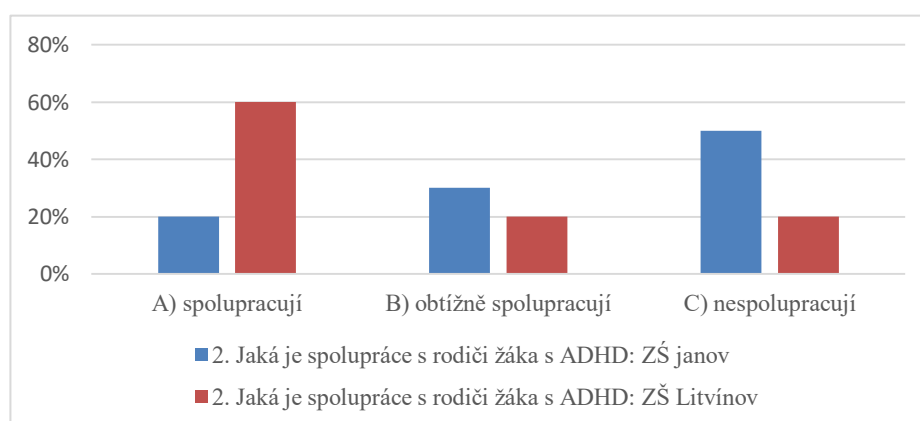
základní škole v Litvínově je situace opačná většina rodičů 60% spolupracuje. Využívá konzultačních hodin a snaží se vše řešit s vyučujícím. Pouze 20% obtížně spolupracuje, v horším případě nespolupracuje.

Tabulka 2: Jaká je spolupráce s rodiči žáka s ADHD

2. Jaká je spolupráce s rodiči žáka s ADHD:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) spolupracují	20%	60%
B) obtížně spolupracují	30%	20%
C) nespolupracují	50%	20%

Zdroj¹⁸

Graf 2: Jaká je spolupráce s rodiči žáka s ADHD:

Zdroj¹⁹

Z většiny vyplývá, že dítě s ADHD ve vyučovacím procesu vyniká ve výchovných předmětech. Hlavně v tělesné výchově a pracovních činnostech. Na ZŠ Janov až 65%, na ZŠ Litvínov 55%. Děti na základních školách dále vynikají v přírodopisu a

¹⁸ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

¹⁹ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

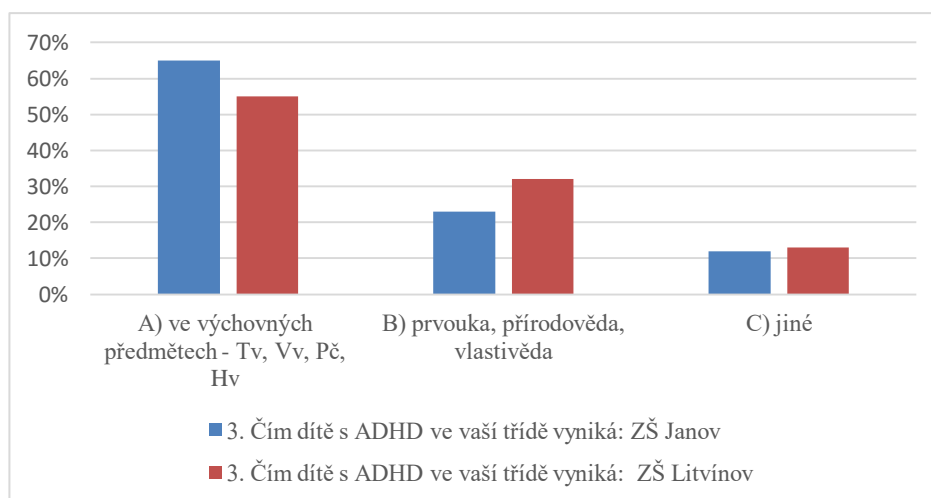
zeměpisu. Na ZŠ Litvínov 23% a na ZŠ Litvínov až 32%. Nízká aktivita žáků se propojuje v ostatních předmětech, hlavně v matematice a českém jazyce. Na základní škole Janov 12% a na základní škole Litvínov 13%.

Tabulka 3: Čím dítě s ADHD ve vaší třídě vyniká

3. Čím dítě s ADHD ve vaší třídě vyniká:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) ve výchovných předmětech - Tv, Vv, Pč, Hv	65%	55%
B) prvouka, přírodověda, vlastivěda	23%	32%
C) jiné	12%	13%

Zdroj²⁰

Graf 3: Čím dítě s ADHD ve vaší třídě vyniká

Zdroj²¹

²⁰ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

²¹ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

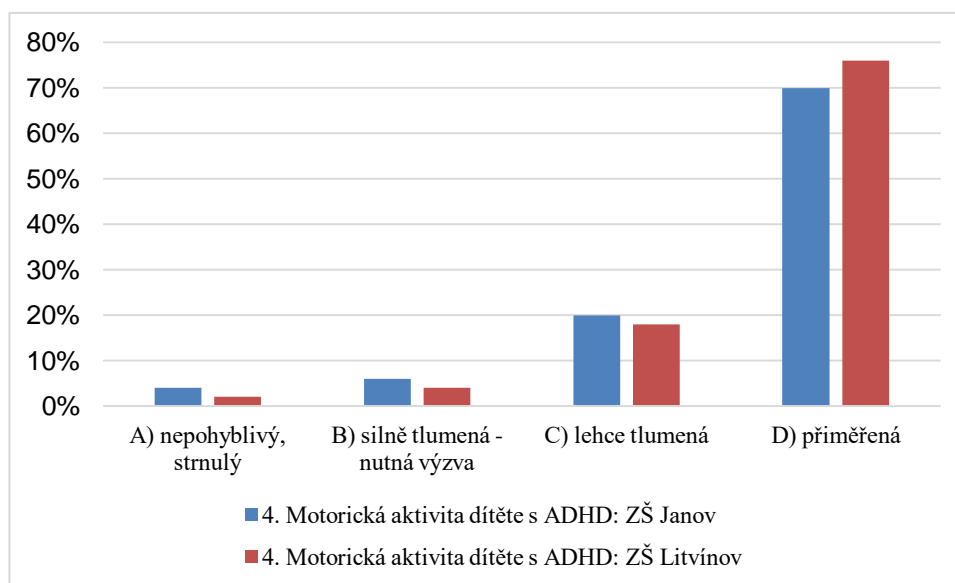
Na školách jsou žáci s motorickou přiměřenou aktivitou. Na základní škole Ruská je toto procento žáků s ADHD až 76%. Na základní škole Janov je také procento velice vysoké, až 70%. Příkladám to ke skvělé práci pedagogů, kteří se jim věnují i v odpoledních hodinách. Pedagogové upřednostňují pomalejší tempo. Silně tlumená aktivita je na ZŠ Janov 6% a lehce tlumená 20%. Na ZŠ Ruská určitě patří velké díky pedagogům, tak i rodičům, kteří se žáky pracují.

Tabulka 4: Motorická aktivita dítěte s ADHD

4. Motorická aktivita dítěte s ADHD:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) nepohyblivý, strnulý	4%	2%
B) silně tlumená - nutná výzva	6%	4%
C) lehce tlumená	20%	18%
D) přiměřená	70%	76%

Zdroj²²

Graf 4: Motorická aktivita dítěte s ADHD

Zdroj²³

²² Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

²³ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

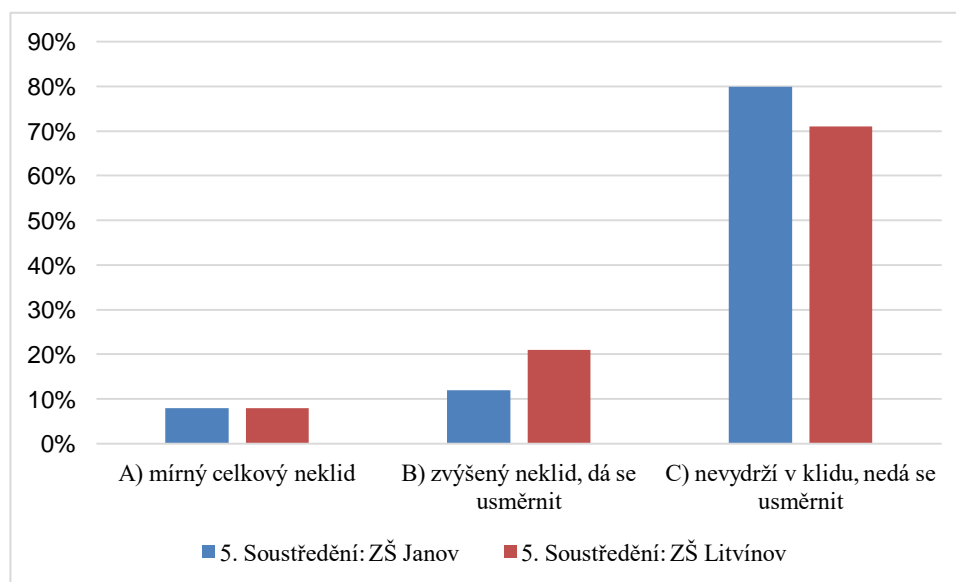
Soustředěnost žáka je ve výzkumném vzorku na ZŠ Janov až 80%. Dítě s ADHD nevydrží v klidu, nedá se usměrnit. Tím narušuje celou výuku. Narušuje výuku hlavně vykřikováním. Dítě je nepozorné a nesoustředěné. Ve většině případů se snaží na sebe upoutat pozornost, upozorňovat na sebe a provokovat spolužáky. Proto je důležité opakovat činnost a umožnit žáků pomalejší tempo. Snažit se být důsledný a snažit se žáka usměrnit. Na ZŠ Janov je pouhých 12% k usměrnění žáka a na ZŠ Litvínov je 21%. Jinak pedagogům žáci svým neklidem narušují výuku.

Tabulka 5: Soustředění

5. Soustředění:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) mírný celkový neklid	8%	8%
B) zvýšený neklid, dá se usměrnit	12%	21%
C) nevydrží v klidu, nedá se usměrnit	80%	71%

Zdroj:²⁴

Graf 5: Soustředění

Zdroj:²⁵

²⁴ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

²⁵ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Na základních školách je žák s ADHD více povídavý, hovorný. Na základní škole Litvínov až v 80%. Bohužel někdy se žák odvrátí od tématu a snaží se spíše na sebe strhnout pozornost a tím vyvolat konflikt. Na základní škole Janov je to 60%, ale mluví méně a pomaleji je 27%. Vždy se snaží učitel jeho povídání korigovat tím správným směrem nebo změnit činnost žáka a tím ho odvrátit od narušování hodiny svým hovorem.

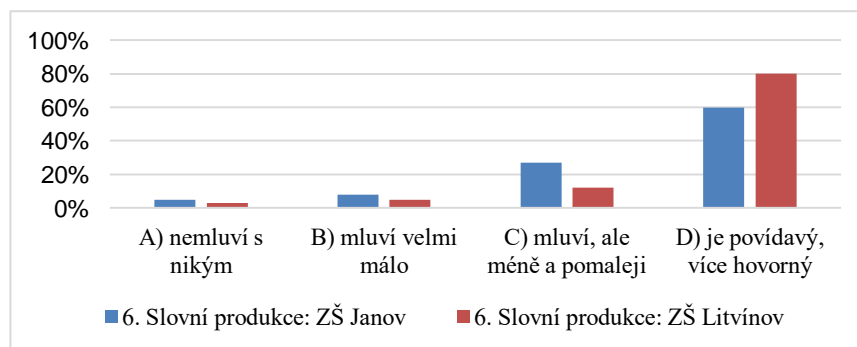
Je také malé procento těch co mluví velmi málo ZŠ Janov 8% a ZŠ Ruská 5%. Učitelé v Janově to přikládají k prostředí, ve kterém žák s ADHD vyrůstá. Někdy se setkávají s tím, že jsou rodiče negramotní, neumí psát ani číst. Jejich mluvené slovo je někdy kostrbaté a dochází ke špatnému porozumění. Rodiče se neumí vyjádřit a na svém mluveném projevu nepracují.

Tabulka 6: Slovní produkce

6. Slovní produkce:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) nemluví s nikým	5%	3%
B) mluví velmi málo	8%	5%
C) mluví, ale méně a pomaleji	27%	12%
D) je povídavý, více hovorný	60%	80%

Zdroj²⁶

Graf 6: Slovní produkce

Zdroj²⁷

²⁶ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

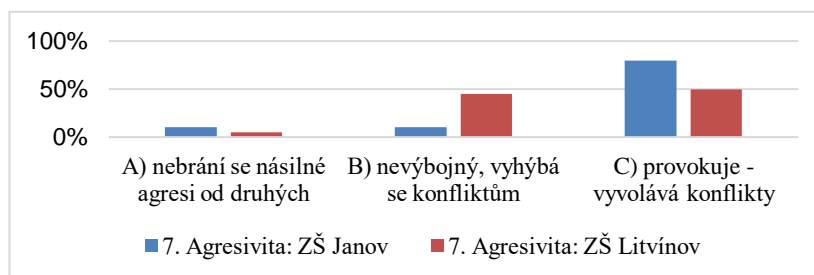
Velká většina žáků na ZŠ Janov má nedostatečné sociální zázemí. Až 80% žáků provokuje a vyvolává konflikty. Neumí potlačit svojí agresivitu a jednat s chladnou hlavou. Bohužel někdy se pedagogové s podobným jednáním setkají i u rodičů. Často žáci provokují a vyvolávají agresi. Odlišné výsledky má ZŠ Litvínov 50%. O 30% méně žáků provokuje a vyvolává konflikty. Zde jde prý vidět i spolupráce s rodinou a školním psychologem a třídní učitelkou. Rodiče školu navštěvují v konzultačních hodinách a nechají si rádi poradit, jak s agresivním dítětem spolupracovat a jak mu pomáhat potlačovat jeho agresi. Ve 45% žáci umí svojí agresi usměrnit, jsou nevybojní, vyhýbají se konfliktům. Bohužel na základní škole Janov je pouhých jen 10% dětí s ADHD, kteří jsou nevybojní a vyhýbají se konfliktům.

Tabulka 7: Agresivita

7. Agresivita:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) nebrání se násilné agresi od druhých	10%	5%
B) nevybojný, vyhýbá se konfliktům	10%	45%
C) provokuje - vyvolává konflikty	80%	50%

Zdroj²⁸

Graf 7: Agresivita

Zdroj²⁹

²⁷ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

²⁸ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

²⁹ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

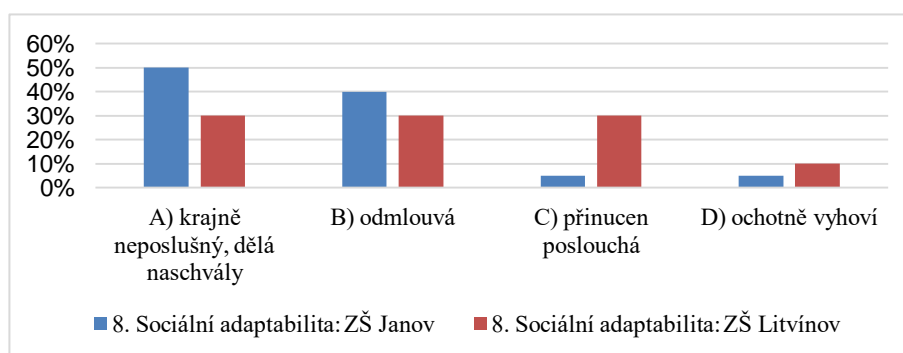
V otázce sociální adaptability pedagogové volili na ZŠ Janov 50% krajně neposlušný, dělá naschvály. Ve většině případů se učitel přiklání ke špatnému zázemí rodiny. Děti žijí ve vyloučené lokalitě. Nemají někdy doma ani standardní sociální zázemí. Proto je pro ně velice složité začlenit se do kolektivu. Dělá naschvály a odmlouvá. Bohužel i na ZŠ Litvínov je krajně neposlušný, dělá naschvály, ale je zde jen 30%. Také odmlouvá a je přinucen a poslouchá jen 30%. Ohotně vyhoví, je na školách velice málo. ZŠ Janov 5% a ZŠ Litvínov 10%. Řekla bych, že takových žáků je ojedinele.

Tabulka 8: Sociální adaptabilita

8. Sociální adaptabilita:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) krajně neposlušný, dělá naschvály	50%	30%
B) odmlouvá	40%	30%
C) přinucen poslouchá	5%	30%
D) ochotně vyhoví	5%	10%

Zdroj³⁰

Graf 8: Sociální adaptabilita

Zdroj³¹

³⁰ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

³¹ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

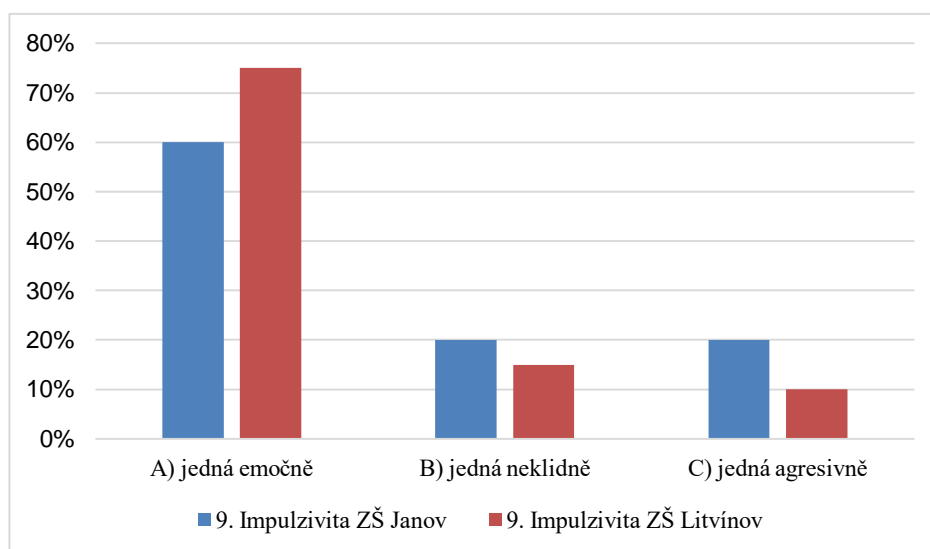
Hlavním znakem je, že žák ve většině případů jedná emočně. Dokonce na ZŠ Litvínov až v 75% a na ZŠ Janov v 60%. Jeho impulzivita je spojená z jeho emocí. Někdy přechází jeho emoční jednání až do jednání agresivního. Na ZŠ Janov až 20% a na ZŠ Litvínov 20%. Vše je propojeno jeho neklidem. ZŠ Janov 20% a ZŠ Litvínov 75%.

Tabulka 9: Impulzivita

9. Impulzivita	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) jedná emočně	60%	75%
B) jedná neklidně	20%	15%
C) jedná agresivně	20%	10%

Zdroj:³²

Graf 9: Impulzivita

Zdroj:³³

³² Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

³³ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

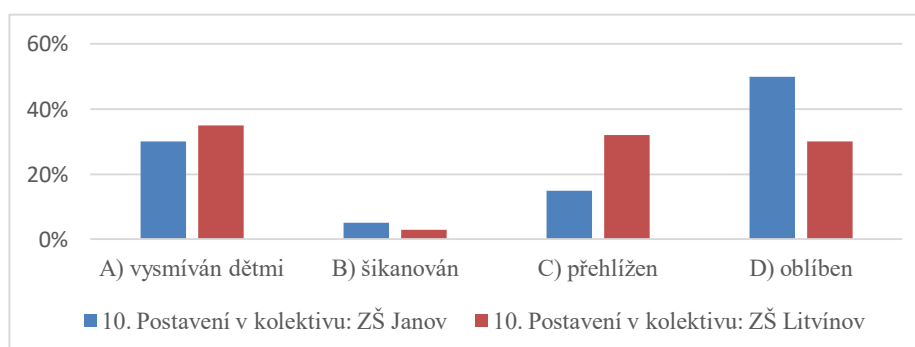
Šetření poukazuje, že na ZŠ Janov je žák oblíben až 50%. Kolektiv žáka s ADHD většinou nevyčleňuje a přijímá ho mezi sebe. Ale bližšího pohledu třídní učitel vidí, že žák i přes svojí oblíbenost je většinou zneužíván k vyvolání prvotního problému. Někdy by se dalo říci, že dělá třídního „Kašpárka“. Na ZŠ Litvínov je pouhých 30% oblíbených žáků s ADHD. Ve většině případů až 32% je přehlížen, nebo bohužel vysmíván dětmi 35%. To se snaží třídní učitelé řešit na třídnických hodinách a přiblížit spolužákům chování dítěte s ADHD. Ne, každá třída má ve své třídě spolužáka s diagnózou ADHD.

Tabulka 10: Postavení v kolektivu

10. Postavení v kolektivu:	ZŠ Janov	ZŠ Litvínov
A) vysmíván dětmi	30%	35%
B) šikanován	5%	3%
C) přehlížen	15%	32%
D) oblíben	50%	30%

Zdroj:³⁴

Graf 10: Postavení v kolektivu

Zdroj:³⁵

³⁴ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

³⁵ Autor práce, 2017 (vlastní šetření)

14.7 Interpretace výsledků

Hlavním cílem je najít co nejlepší řešení pro každé dítě s ADHD. Věnovat mu více času a správně ho motivovat vždy, když dokáže aspoň malý krok. Hlavním doporučením pro rodiče je správná motivace. Vždy mějte jasná pravidla. Vždy musíte znát účinnou motivaci. Zmenšete jeho práci a rozdělte úkoly na malé části a zkrátte domácí úkol. Určitě tomu bude věnovat stejný čas jako dítě s delším úkolem. Pomozte mu vyrobit k úkolu obrázky pro lepší spolupráci a pro zajímavější práci a pochopení. Mějte vždy zadaná pravidla. Stanovte strukturu třídy. Nepřehazujte dítěti věci. Připravte si spolu úkolníček a používejte pastelky. Barevně vše rozlišujte. Doporučte rodičům pro každý předmět a úkol stálou jednu barvu. Hlavní pomocí je také asistent pedagoga, který je velice důležitý. Který Vám rád pomůže při práci se žákem ADHD. Individuálně se mu bude věnovat. Na naší škole je možné využití i spolupráce s družinou, kde se dítěti v odpoledních hodinách také bude věnovat asistent pedagoga s domácí přípravou. Určitě při domácí přípravě bychom měli měnit prostředí nebo stanovit pravidla, kdy se bude připravovat v družině a kdy doma. Správná načasovaná pauza je také velice pro žáka důležitá. Ze šetření vyplývá, že motivace – pochvala, povzbuzení je nejčastější metoda. Na základní škole v Janově 39% a na základní škole Litvínov 45%. Velice učitelé také staví na vypracování podpůrných plánů. Kde určitě vedou velký krok kupředu. Příkladují velký význam pro sestavování podpůrných plánů. Učitelé ho při práci se žákem s ADHD využívají. Na základní škole v Janově 30% a na základní škole v Litvínově 20%. Také ve shodném měřítku byl individuální přístup, kde také někteří učitelé preferují odpolední doučování. Základní škola Janov 26% a základní škola Litvínov 20%. Několik procent má i asistent pedagoga, ale tam bohužel je to zaměřeno spíše na finanční podpoře školy a počtu asistentů na škole. Na základní škole Janov 5% a na základní škole Litvínov 15%. Vždy si stanovte: čas na pauzu, střídáte úkoly a činnost, pomáhejte, motivujte, chvalte, pořídte úkolníček, používejte pastelky.

Doporučená podpůrná opatření vyplývající z dotazníkového šetření a rozhovorů a ze zkušeností. Posadit si vždy dítě se syndromem ADHD k mému stolu nebo blízko ke mně. Nejlépe, aby dítě sedělo samostatně a vidělo vždy na mě a na mé povely, které máme předem stanovené. Vždy vše vysvětlit jednoduše a individuálně. U nové látky

využívám pomoc asistenta pedagoga. Snažím se také používat názorné kartičky a obrázky. Vždy se nesmí zapomenout na zpětnou vazbu a pochvalu. Postupovat pomalu a dodržovat posloupnost. Vždy začínat od nejjednoduššího. Vždy si stanovit úkoly a dohodnout se na motivaci, ale také na tom co se stane, když úkol nesplní. Používám nejraději motivační razítka – smajlíky. Snažím se zadávat jeden až dva úkoly pro vypracování doma. Úkol se vždy snažím vysvětlit rodičům. Pomalé tempo a časté střídání úkolů. Přizpůsobit se žákovu tempu a najít ten jeho správný čas. Vždy být trpělivý. Po těžkém úkolu mu dát vždy možnost se například projít po třídě nebo zalít květiny. Najít činnost, kterou má rád. Je to i samozřejmě pro něj i odměna a odpočinek. Po této činnosti je vždy odměn pochvalou, pohlazením, bodový systém nebo úsměvem. Vyzdvihněte žáka před třídou. Najděte žákovi schopnosti a snažte se mu vždy pomoci. Využívejte interaktivní pomůcky – interaktivní tabule, počítače, hlasovací zařízení.

Z většiny vyplývá, že dítě s ADHD ve vyučovacím procesu vyniká ve výchovných předmětech. Hlavně v tělesné výchově a pracovních činnostech. Děti na základních školách dále vynikají v přírodopisu a zeměpisu. Nízká aktivita žáků se propojuje v ostatních předmětech, hlavně v matematice a českém jazyce.

Žáka na prvním stupni můžeme motivovat, zaměřit se na jeho nápravu a zmírnit tak syndrom ADHD. Musíme spolu spolupracovat. Vše je v životě dítěte propojeno. Důležitá a týmová spolupráce školy a rodiny. Tím najdeme tu nejlepší metodu pro nápravu a přizpůsobíme se individuálním potřebám dítěte. Důležitou složkou je také respektovat jeho úroveň schopností. Ale vždy se snažíme o správné doporučení, aby se další dny dítěte vyvíjely jen pozitivně a aby na školní léta nemělo špatné vzpomínky. Správná motivace, spolupráce, trpělivost a vnímání potřeb dítěte, je tou správnou cestou k dosažení stanovených cílů

H1: Pedagogové upřednostňují individuální plán.

Ze šetření vyplývá, že motivace – pochvala, povzbuzení je nejčastější metoda. Na základní škole v Janově 39% a na základní škole Litvínov 45%. Mnohokrát učitelé také staví na vypracování podpůrných plánů. Ve shodném měřítku byl individuální přístup, kde také někteří učitelé preferují odpolední doučování. Několik procent má i asistent pedagoga, ale tam bohužel se jedná o zaměření z hlediska finanční podpory školy a počtu asistentů na škole. Na základní škole Janov 5% a na základní škole Litvínov 15%.

Na základní škole Litvínov 10 + 1 v přípravné třídě asistentů a na základní škole Janov 5 asistentů. Získané údaje nám se podařilo hypotézu vyvrátit na základních školách. Hlavní metodou pedagogů je žáky s ADHD chválit i povzbuzovat. Na základní škole Janov mají i dobré zkušenosti s motivačními razítky.

H2: Rodiče žáka s ADHD se školou spolupracují.

Bohužel na základní škole v Janově rodiče se školou, ani s třídní učitelkou nespolečně spolupracují. Uvedlo 50% respondentů. Někteří rodiče se snaží spolupracovat, ale bohužel s obtížemi 30%. A pouhých 20% spolupracuje. Využívají veškerých názorných pomůcek a plní domácí přípravu. O spolupráci se snaží a najít to nejlepší řešení pro své dítě. Na základní škole v Litvínově je situace opačná. Většina rodičů 60% spolupracuje. Využívají konzultačních hodin a snaží se vše řešit s vyučujícím. Pouze 20% obtížně spolupracuje v horším případě nespolečně spolupracuje. Ze šetření tedy vyplývá, že na základní škole v Janově hypotéza potvrzena nebyla, na základní škole v Litvínově až v 60% se nám podařilo hypotézu potvrdit.

H3: Dítě se syndromem ADHD nevydrží v klidu.

Soustředěnost žáka je ve výzkumném vzorku na ZŠ Janov až 80%. Dítě s ADHD nevydrží v klidu, nedá se usměrnit. Tím narušuje celou výuku. Dítě je nepozorné a nesoustředěné. Ve většině případů se snaží na sebe upoutat pozornost, upozorňovat na sebe a provokovat spolužáky. Proto je důležité opakovat činnost a umožnit mu pomalejší tempo. Na ZŠ Janov je pouhých 12% k usměrnění žáka a na ZŠ Litvínov je 21%. Svým neklidem narušují hodiny. V šetření se tedy ukázalo, že na základní škole Janov 80% žáků s ADHD nevydrží v klidu a na základní škole Litvínov 71%. V obou případech se nám stanovená hypotéza podařila potvrdit.

H4: Žáci se syndromem ADHD vyvolávají konflikty, provokuje.

Velká většina žáků na ZŠ Janov má nedostatečné sociální zázemí. Až 80% žáků provokují a vyvolávají konflikty. Neumí potlačit svojí agresivitu a jednat s chladnou hlavou. Často žáci provokují a vyvolávají agresi. Odlišné výsledky vyšly v šetření na ZŠ Litvínov 50%. O 30% méně žáků provokuje a vyvolává konflikty. Zde jde prý vidět i spolupráce s rodinou, školním psychologem a třídní učitelkou. Rodiče školu navštěvují

v konzultačních hodinách a nechají si rádi poradit, jak s agresivním dítětem spolupracovat a jak mu dále pomáhat potlačovat jeho agresi. Ve 45% žáci umí svoji agresi usměrnit, jsou nevybojní, vyhýbají se konfliktům.

Bohužel na základní škole v Janově je pouhých jen 10% dětí s ADHD co jsou nevybojné a vyhýbají se konfliktům. Ze šetření tedy plyne, že na základní škole Janov se nám hypotéza potvrdila ve vysoké míře až 80%. A na základní škole v Litvínově se nám také potvrdila 50%, ale s velkým procentním rozdílem.

H5: Žáci se syndromem ADHD jsou méně oblíbení.

Šetření poukazuje, že na ZŠ Janov je žák oblíben až 50%. Kolektiv třídy žáka s ADHD většinou nevyčleňuje a přijímá ho mezi sebe. Ale z bližšího pohledu třídní učitel vidí, že žák i přes svoji oblíbenost je většinou zneužíván k vyvolání prvotního problému. Na ZŠ Litvínov je pouhých 30% oblíbených žáků s ADHD. Ve většině případů až 32% je žák přehlížen, nebo bohužel vysmíván dětmi 35%. To se snaží třídní učitelé řešit na třídnických hodinách. Ze získaných údajů plyne, že na základní škole v Janově je v 50% žák oblíben. Zde se nám hypotéza vyvrátila. Oproti základní škole Litvínov, kde je 35% vysmíván dětmi nebo dokonce přehlížen 32%. Zde byla hypotéza potvrzena.

ZÁVĚR

Jako malá dívka jsem snila o tom, že jednou budu paní učitelka. Hrála jsem si s panenkami na školu, červenou pastelkou jsem opravovala čmáranice na papíře. Ten měl představovat školní sešit. Měla jsem velkou výhodu v tom, že rodiče moje přání akceptovali a v mém rozhodnutí mě podporovali. Takže se můj dětský sen vyplnil a já se stala paní učitelkou. Svou práci bezděně miluji a myslím si, že (podle známého klišé) se stala mým posláním. Učím už skoro sedmnáct let. Nejdříve jsem pracovala jako vychovatelka ve školní družině. Nějakým pohnutím osudu jsem se dostala k profesi učitelky a jsem za to nesmírně ráda. Práce s dětmi mě maximálně naplňuje a uspokojuje.

Za mnoho let mé praxe jsem samozřejmě zjistila, že každé dítě, které jsem měla možnost vychovávat a vzdělávat, je jedinečné. Setkala jsem se s dětmi různých povah, s dětskými osobnostmi i s dětmi, které hned od prvopočátku potřebovaly mojí podporu. Stačilo se jen usmát nebo podat ruku anebo utřít nos, když zrovna nebyla na blízku máma. Nikdy bych neuvěřila tomu, že já budu někdy schopná naučit děti číst, počítat, psát...!

Jistě, že každý z učitelů během své praxe zjistí, že každé dítě je individualitou. Na každé dítě platí jiná metoda, potřebuje jiný přístup, vyžaduje jiné postupy a formy vzdělávání. Práce s dětmi, které jsou standardní, plní zadané úkoly v konkrétním ročníku základní školy, snaží se o dobré pracovní výsledky a ještě ke všemu mají vhodné rodinné zázemí, je stále méně. A právě s tímto zjištěním, se stává práce dnešního pedagoga stále náročnější a obtížnější.

Když se ve třídě objeví žák s poruchami učení a zároveň i poruchou chování, je to velká výzva a hlavně velká starost pedagoga. Vytvořit takové vhodné prostředí, které by maximálně vyhovovalo dítěti. Jednoduše se snaží udělat pro žáka vše, čeho je momentálně schopen. Je docela logické, že by si každý z pedagogů přál mít ve své třídě děti nadané, pracovité, svědomité! Ale není tomu tak a asi nikdy nebude. Jako pedagog mohu říci, že i přes veškeré vnitřní přesvědčení jsou ve třídách děti více oblíbené i ty méně oblíbené, zlobivé. Jenže, je dítě zlobivé a zlobivé! A právě proto jsem si vybrala jako téma své práce pokus o vytvoření takového prostředí, které by podporovalo a umožňovalo zvládat žákům problémy s učením lépe.

Jak jsem se již zmínila, každé dítě je určitou osobností, individualitou a potřebuje ke svému vzdělávání určitý přístup. U dětí, které mají poruchu pozornosti a jsou hyperaktivní, mají problémy s chováním je velmi nutný individuální přístup.

Dítě, které má poruchu chování si není schopno uvědomit, že se chová jinak, než ostatní. Je zvědavé, živelné, touží po dobrodružství. Vlastně zjišťuje, co všechno je povolené, tolerovatelné. Co jsme schopni dovolit, vydržet a co pravděpodobně bude následovat po překročení tzv. meze. A právě z těchto důvodů je velmi nutná důslednost a pevnost při výchovném působení, ale i vzdělávání. Měly by být stanoveny pevné hranice. Pokud si je dítě osvojí, bude se cítit dobře a hlavně bezpečněji.

Ve své práci jsem se pokusila o shrnutí poznatků o poruše pozornosti s hyperaktivitou. Snažila jsem se popsat různé oblasti této poruchy od jejich příčin až po možnosti opatření, která by mohla pomoci dítěti, rodičům i učitelům příznivě ovlivnit celou další životní dráhu dítěte. Společným přáním je, abychom vytvořily pro dítě s poruchou pozornosti a s problémy s učením co nejlepší podmínky pro jeho vývoj, vzdělávání a zařazení se do dětského kolektivu. Největším úkolem učitele je zajistit co nejvíce podpůrných opatření a tím omezit možné problémy v dalším vzdělávání, v zaměstnání i v mezilidských vztazích.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ANTAL, M., *To dítě je nepozorné*. 1.vyd. Praha: Europrint, 2013. ISBN 978-80-204-2898-1.
- BARTOŇOVÁ, M., *Specifické poruchy učení*. 1. vyd. Brno. Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-232-1.
- DRTÍLKOVÁ, I., ŠERÝ, O., *Hyperkinetická porucha ADHD*. 1.vyd. Praha: Galén, 2007. ISBN 978-80-7262-419-5, str.25.
- GOETZ, M., UHLÍKOVÁ, P., *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. 1. vyd. Praha. Galén, 2013. ISBN 978-80-7262-630-4.
- KRAUS, J., a kolektiv, *Slovník cizích slova*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005. ISBN 978-80-200-1415-3.
- LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J., *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. s. 18. ISBN 80-7178-205-10.
- MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha. Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.
- NÝVLTOVÁ, V., *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. 2.vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-85-3.
- PIPETOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.
- SLOWÍK, J., *Speciální pedagogika*. 1.vyd. Praha: Grada. 2007. ISBN 978-80-247-1733-3.
- ŠKVOROVÁ, J., ŠKVOR, D., *Proč zlobím?*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2003. ISBN 80-7254-407, str. 11.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

MUNDEN, A., ARCELUS, J., *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-625-10, str. 21.

PETTY, G., *Moderní vyučování*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-070-7.

REIFOVÁ, S., *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole*. 4.vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-728-2.

SERFONTEIN, G., *Potíže dětí s učením a chováním*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-315-3.

TAYLOR, J., *Jak přežít s hyperaktivitou a poruchami pozornosti*.1.vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0068-0.

TRAIN, A., *Nejčastější poruchy chování dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 151. ISBN 80-7178-503-2.

WOLFDIETER, J., *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. 1. vyd. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0158-6, str. 8.

Seznam použitých internetových zdrojů

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. [online], MŠMT, 9. 2. 2005, [cit. 9. 1. 2017]. Dostupný na WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Jaké metody používáte při práci s dítětem se syndromem ADHD (asistent pedagoga, individuální plán, podpurný plán.....	48
Tabulka 2: Jaká je spolupráce s rodiči žáka s ADHD	49
Tabulka 3: Čím dítě s ADHD ve vaší třídě vyniká	50
Tabulka 4: Motorická aktivita dítěte s ADHD	51
Tabulka 5:Soustředění.....	52
Tabulka 6:Slovní produkce	53
Tabulka 7:Agresivita.....	54
Tabulka 8:Sociální adaptabilita	55
Tabulka 9:Impulzivita	56
Tabulka 10: Postavení v kolektivu.....	57

Seznam grafů

Graf 1: Jaké metody používáte při práci s dítětem se syndromem ADHD (asistent pedagoga, individuální plán, podpurný plán.....	48
Graf 2: Jaká je spolupráce s rodiči žáka s ADHD	49
Graf 3: Čím dítě s ADHD ve vaší třídě vyniká.....	50
Graf 4: Motorická aktivita dítěte s ADHD	51
Graf 5: Soustředění	52

Graf 6: Slovní produkce	53
Graf 7: Agresivita	54
Graf 8: Sociální adaptabilita	55
Graf 9: Impulzivita.....	56
Graf 10: Postavení v kolektivu	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Dotazník	I
Příloha B – Podpůrná opatření.....	III

Dotazník -Příloha A

Dotazník pro učitele Základní a praktické školy prvního stupně.

Vážení kolegové, jsem studentkou na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze. Chtěla bych Vás požádat o pomoc při vypracování mé bakalářské práce. Dotazník se týká dětí se syndromem ADHD – motivace, spolupráce rodičů a jejich dovedností. Označte vždy jednu odpověď. Děkuji za spolupráci.

1. Jaké metody používáte při práci s dítětem se syndromem ADHD.

- A) Asistent pedagoga
- B) Individuální přístup
- C) Podpůrný plán
- D) Motivace – pochvala, povzbuzování

2. Jaká je spolupráce s rodiči žáka s ADHD:

- A) Spolupracují
- B) Obtížně spolupracují
- C) Nespolupracují

3. Čím dítě s ADHD ve vaší třídě vyniká:

- A) Ve výchovných předmětech – jakých...
- B) Prvouka, přírodověda, vlastivěda
- C) Jiné

4. Motorická aktivita dítěte s ADHD:

- A) Nepohyblivý, strnulý
- B) Silně tlumená – nutná výzva
- C) Lehce tlumená
- D) Přiměřená

5. Soustředěnost:

- A) Mírný celkový neklid
- B) Zvýšený neklid, dá se usměrnit

C) Nevydrží v klidu, nedá se usměrnit

6. Slovní produkce:

- A) Nemluví s nikým
- B) Mluví velmi málo
- C) Mluví, ale méně a pomaleji
- D) Je povídavý, více hovorný

7. Agresivita:

- A) Nebrání se násilné agresi od druhých
- B) Nevýbojný, vyhýbá se konfliktům
- C) Provokuje – vyvolává konflikty

8. Sociální adaptabilita

- A) Krajně neposlušný, dělá naschvály
- B) Odmlouvá
- C) Přinucen poslouchá
- D) Ochotně vyhoví

9. Impulzivita

- A) Jedná emočně
- B) Jedná neklidně
- C) Jedná agresivně

10. Postavení v kolektivu

- A) Vysmíván dětmi
- B) Šikanován
- C) Přehlížen
- D) oblíben

Podpůrná opatření - Příloha B

Metodika pro stanovení podpůrných opatření: Podpůrná opatření škola následně specifikuje v individuálním vzdělávacím plánu, rodič o IVP žádá a ředitel školy jej schvaluje na základě §16 školského zákona a §3 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných a mimořádně nadaných. Podpůrná opatření zahrnují také personální posílení výuky jednak asistenty pedagoga, jednak využitím dalšího pedagogického pracovníka (učitel, speciální pedagog), dále je možné pro žáky neslyšící využívat služeb tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele, případně služeb dalších osob – zpravidla pracovníků SPC, kteří budou pomáhat s předměty speciálně pedagogické péče, případně osobního asistenta.

Podpůrná opatření 1. stupně poskytuje škola sama, v součinnosti se školním poradenským pracovištěm. Tato podpůrná opatření mají podobu jednak individualizace přístupu k žákovi a jednak tzv. Plánu pedagogické podpory. Pokud podpůrná opatření poskytovaná školou nevedou k úpravě vzdělávání žáka a k pozitivní změně, měla by škola nejpozději do 3 měsíců požádat žáka nebo jeho zákonného zástupce o návštěvu školského poradenského zařízení. 8 PPP (pedagogicko-psychologická poradna) nebo SPC (speciálně pedagogické centrum) na základě žádosti žáka nebo jeho zákonného zástupce, v případech hodných zvláštního zřetele také v zastoupení orgánu veřejné moci, mohou požádat o posouzení vzdělávacích potřeb žáka. Školské poradenské zařízení následně vystavuje jednak zprávu z vyšetření žáka, kdy je žák nebo jeho zákonný zástupce s informovaným souhlasem jednak vyšetřen a jednak je jim předána zpráva z vyšetření. Pokud se u žáka bude jednat o speciální vzdělávací potřeby, vystavuje školské poradenské zařízení dle §15 vyhl. č. 27/2016 Sb., doporučení ke vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami pro školu, případně školské zařízení. Před definitivním vystavením kontaktuje ŠPZ (školské poradenské zařízení) školu, aby si ověřilo, zda má škola pomůcky, případně zda je reálné zajistit asistenta pedagoga, speciálního pedagoga, služby školního speciálního pedagoga nebo školního psychologa a za jak dlouhou dobu. Do doby než škola zajistí odborné služby pro žáky s podporou, tak pokud je to nutné, zajišťuje školské poradenské zařízení intenzivní konzultační a metodickou podporu při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. S doporučením žáka a jeho zákonného zástupce seznamuje a následně odesílá do školy, kde se doporučení finalizuje po dohodě s vedením školy, podepisuje se informovaný souhlas. Škola následně připraví navržená podpůrná opatření, snaží se postupovat bez zbytečné prodlevy, nejpozději do 4 měsíců ode dne podpisu

doporučení musí být podpůrná opatření poskytována. Podpůrná opatření jsou poskytována nejprve na úrovni školy, kdy jejich cílem je podpora žáků, kteří mají v procesu vzdělávání mírné obtíže, s využitím prostředků pedagogické podpory. Zásadní pro nastavení změn v systému je nastavení podpory tak, aby byla poskytována spravedlivě zejména žákům, kteří by bez poskytnuté podpory měli významné obtíže ve vzdělávání a kteří nemohou sami, bez podpory, dospět ke změně. Domníváme se, že žáci s mírnějšími a přechodnými obtížemi, kterým jsou poskytována podpůrná opatření I. stupně, jsou žáci, u nichž je spíše riziko rozvoje SVP (speciálních vzdělávacích potřeb). Toto riziko lze snížit právě včasnou prvotní intervencí organizovanou na půdě školy; dále je řada žáků, u kterých charakter jejich obtíží je výrazný a je zřejmé, že také druhy podpory budou dosahovat vyšších stupňů podpůrných opatření v intencích II. – V. stupně podpory, od samého začátku práce s těmito žáky. Metodika je tedy primárně zacílena na podporu žáků na úrovni I. stupně.

Žák se speciálními vzdělávacími potřebami novela školského zákona č. 82/2015 Sb., a zvláště pak § 16, definuje žáka se speciálními vzdělávacími potřebami následovně:

Ačkoliv se opatření v rámci pětistupňové škály liší, můžeme formulovat základní doporučení pro uplatňování všech stupňů podpůrných opatření:

- postupovat od jednodušších typů intervence ke složitějším (co nejjednoduššího můžeme udělat, abychom prospěli žákovi; snadná a finančně nenáročná intervence),
- uplatňovat intervenci „tady a teď“ (intervence realizovaná na půdě školy, v co nejkratším termínu)
- postupně zapojovat rodiče žáka (samostatná realizace jednoduchých opatření, s přibývajícími opatřeními spolupráce a zpětná vazba rodičů),
- průběžně reflektovat míru opatření (přemíra opatření je stejně nežádoucí jako opatření nedostatečná), proces, čas, priority,
- vycházet z potřeb a limitů rodiny (čím méně funguje spolupráce s rodinou, tím více je nutné posilovat opatření na úrovni školy),
- pokud realizovaná opatření nevedou k požadované změně a uplynula lhůta stanovená pro jejich vyhodnocení, očekávaná efektivita se nenaplnila, škola prostřednictvím učitelů iniciuje vyšší stupeň podpory, péče o žáka se tedy realizuje v plné součinnosti se ŠPZ ,
- týmová spolupráce v rámci školy a ŠPP, případně školy a ŠPZ.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Romana Drtilová

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Syndrom ADHD – Doporučená podpůrná opatření

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 55

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 7

Počet internetových zdrojů: 1

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Petelíková